

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

21^e JAARGANG

WOENSDAG 18 NOVEMBER 1936

No. 1090

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: L. R. W. Soutendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.

Aangeleekende stukken: Bijkantoor Ruijgeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

Biz.

DE NIEUWE TIN-OVEREENKOMST door <i>Ir. P. Hövig</i>	832
Over contingentteering I door <i>Mr. W. F. Lichtenauer</i> ..	834
Extra uitvoerrecht in Nederlandsch-Indië door <i>Th. Ligthart</i>	837
Het rapport van de commissie inzake de reorganisatie der landbouwerismaatregelen door <i>G. Brouwers</i> ..	837
Werkelijkheid en optimisme door <i>Dr. H. M. H. A. van der Valk</i>	840
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
China na de stabilisatie van den Dollar door <i>Dr. Hk. Riemens</i>	841
AANTEKENINGEN:	
De situatie op de kopermarkt	845
ONTVANGEN BOEKEN	845
MAANDOIJFERS:	
Hypotheekrente in Nederland	846
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	848—849
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	847, 850

ROTTERDAM, 16 NOVEMBER.

In een adres aan den Ministerraad heeft de Amsterdamsche Kamer van Koophandel aangedrongen op liquidatie van crisismaatregelen. Het zou volgens haar oordeel onjuist zijn het verlaten van den gouden standaard als een factor te zien, die met zekerheid en door een min of meer automatische werking het herstel voor ons land zal brengen. Men moet alles vermijden, wat de thans in een aantal bedrijven waar te nemen opleving teniet kan doen en bevorderen, dat het bedrijfsleven ten volle gebruik kan maken van de kansen, welke mochten worden geboden. Minister Colijn heeft in de Tweede Kamer medegedeeld, dat ook de Regeering naar meer vrijheid voor het bedrijfsleven snakt, doch den Landbouw nog niet aan zijn lot over kan laten, terwijl de contingenten als handelspolitiek wapen nog dikwijls niet gemist kunnen worden. Minister Gelissen kondigde aan, dat, in verband met de gewijzigde omstandigheden op monetair gebied, de Regeeringsbemoediging met het economisch leven wellicht zal kunnen afnemen, doch dat de handelspolitiek van die in het buitenland afhankelijk is.

Naarmate meer tijd na de depreciatie van den Gulden verstrijkt, wordt het mogelijk den invloed van het loslaten van den gouden standaard op verschillende gebieden te belichten. Hoewel, zooals Minister Oud in de Tweede Kamer opmerkte, het nog te vroeg is om reeds een loflied op de depreciatie te zingen, kan wel op eenige lichtpunten worden gewezen. Volgens een publicatie van het bureau van statistiek der Gemeente Amsterdam is het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud voor arbeidersgezinnen na September met 1.1 pCt. gestegen, waarvan 0.7 pCt. op niet-monetaire oorzaken is terug te voeren. De opgaven betreffende de aantallen geheel werklozen, die op het einde van October bij de Gemeentelijke Arbeidsbeurzen in de grootste gemeenten waren ingeschreven als werkzoekend, geven een vermindering te zien van 167.505 op 163.745. In de beide voorafgaande jaren toonde de maand October een stijging, waardoor de beweging van dit jaar grootere betekenis verkrijgt.

Het succes van de 3 pCt. staatslening heeft aangetoond, dat op de kapitaalmarkt meer normale verhoudingen zijn weergekeerd. De inmiddels aangekondigde gemeentelijke en industriele emissies en de uitgifte van pandbrieven tegen verlaagden rentevoet door eenige hypotheekbanken doen zien, dat deze staatslening het sein heeft gegeven om een beroep op de willige kapitaalmarkt te doen. Minister Colijn heeft in verband hiermede de aanbesteding van den N. O. Polder over eenige weken aangekondigd, waarna hij liet volgen: „Wellicht zijn er ook nog andere openbare werken, die men ter hand kan nemen en die men misschien vroeger niet heelemaal aangedurfd zou hebben, maar waarvan men op het oogenblik zegt: onder deze gewijzigde omstandigheden — het geld wordt goedkooper, de kapitaalmarkt is ruimer —, nu kunnen wij het wellicht wel wagen.”

DE NIEUWE TIN-OVEREENKOMST.

In de samenkomst van het International Tin Committee (I.T.C.), op 5 October jl. te Parijs, is men het dan eindelijk eens geworden en heeft de voortzetting van het Tin Control Scheme, voor een verdere periode, ditmaal van 5 jaren te rekenen vanaf 1 Januari 1937, haar beslag gekregen.

Gelijk eigenlijk ook wel te verwachten was. Tegen het beginsel toch van het Scheme, dat van een gecontroleerde productie, bestond bij geen der betrokken partijen bezwaar en de tot nu toe daarmee bereikte voordeelen, zoowel voor producenten als voor consumenten, waren, behoudens eenige gelegenheidskritiek, te klaarblijkelijk dan dat men die gaarne zou willen ruilen voor alle nadeelen, die aan den ouden toestand, van vóór 1931, inhaerent waren.

De moeilijkheden, die de voortzetting van het Scheme inderdaad in gevaar brachten waren, ten opzichte van den principiëelen opzet, dus weliswaar slechts van secundaire aard, maar daarom voor elk der betrokkenen individueel van niet minder wezenlijk, want direct financieel belang: zij betroffen de toe te kennen basis-producties (standard tonnages), d.w.z. de onderlinge verhouding van ieders aandeel in de wereld-productie. En daar er nog geen onpartijdige hoogere instantie bestaat om volgens een objectieve maatstaf en met erkende en aanvaarde autoriteit daaromtrent naar redelijkheid te beslissen, moest deze kwestie, om tot oplossing te komen, noodzakelijkerwijs den vorm van loven en bieden aannemen. Zooiets kan juist zoo lang duren als degenen, die het meeste geduld heeft en zich het minst van de belangen van anderen aantrekt, verkiest.

Het is een procedure, die zich bij iedere volgende hernieuwing van het Scheme herhalen zal en — behoudens zulk een hoogere instantie — onvermijdelijk herhalen moet. Immers is de basis-productie niet een grootheid, die men eens en voor altijd min of meer willekeurig kan vaststellen, maar zij is voor ieder land equivalent aan diens productieve capaciteit en dat is iets, dat men niet in de hand heeft, maar dat door verschillende onafhankelijke, natuurlijke, economische, politieke enz. oorzaken aan voortdurende verandering onderhevig is. Om ter toelichting maar het eenvoudigste voorbeeld te noemen: het feit, dat iedere ertsafzetting, die ontgonnen wordt, noodzakelijkerwijs eens uitgeput raakt, waardoor voor oudere tinproducerende landen, waar geen nieuwe ertsfonteynen van beteekenis meer gedaan worden, de productieve capaciteit de tendentie heeft voortdurend meer te verminderen om uiteindelijk tot nihil te dalen. Elders, in nog jonge landen daarentegen, waar nieuwe ertsafzettingen worden ontdekt en geleidelijk in ontginning gebracht, neemt, in den loop der jaren, de potentieele productie toe tot te eeniger tijd een maximum bereikt zal zijn. Een voorbeeld van dit laatste biedt Belgische Congo met Ruanda Urundi, dat in 1930 nog slechts 860 ton produceerde en toen als producent van te geringe beteekenis was om bij de opstelling van het eerste Control Scheme in aanmerking te komen. Door nieuwe ontdekkingen werd de productie echter zoodanig vergroot, dat deze over de twaalf maanden eindigende met Augustus jl. rond 6800 ton bedroeg en zich nog altijd in het stadium van ontwikkeling bevindt. Hiermede staat Belgisch Congo thans niet zoo heel ver meer ten achter bij een van de oorspronkelijke „signatory countries”, nl. Nigeria in 1930 en kan nu, bij de hernieuwing van het Scheme, aanspraak op overeenkomstige consideratie doen gelden.

Om van andere factoren, die op de potentieele productie van invloed zijn, nog een paar voorbeelden te geven, moge Bolivia genoemd worden, waarvan de productie gevoelig geleden heeft door den oorlog met Paraguay, waardoor het op ultimo Mei jl. niet minder dan 10.288 ton op zijn quotum ten achter was. Nederlandsch-Indië daarentegen zag zijn positie

belangrijk versterkt door rationalisatie van de bedrijven en betere outillage en in belangrijke mate ook door het verlaten van den gouden standaard, waardoor het mogelijk is thans ook armere ertsen nog met voordeel te ontginnen.

Door al deze oorzaken is dus de „gewichts”-verhouding, die in de toe te kennen basis-producties tot uitdrukking komt, tusschen de verschillende tinproducerende landen aan voortdurende verandering onderhevig en vereischt periodieke herziening. In het marchandeeren, gelijk nu heeft plaats gehad, mag men dus geenszins een willekeurig en opzettelijk duwen en dringen zien om zichzelf, eventueel ten nadeele van anderen, het beste plaatsje in de zon te verzekeren, al kan niet ontkend worden, dat het een eenigszins onverkwikkelijken indruk maakt, die weinig in overeenstemming is met de waardigheid van het in vele opzichten voorbeeldelijke en oudste internationale instituut van dezen aard. Van ernstiger aard echter zijn de directe nadeelen, die er noodzakelijkerwijs aan inhaerent zijn: rivaliteit, in plaats van begrip voor samenhoorigheid en onderling vertrouwen, die voor een goeden gang van zaken toch zoo noodig zijn en tot het innerlijke wezen van het Scheme behooren; het onmiskenbare gevaar voor sabotage, om het kind maar bij zijn minder fraaien maar waren naam te noemen; de langdurige periode van onzekerheid, waardoor het producenten zeer moeilijk gemaakt wordt hun bedrijf rationeel te ontwikkelen en ook consumenten niet weten waaraan zij zich te houden hebben en tenslotte, wat in flagranten strijd is met de principiële doelstelling van het Scheme — een zooveel mogelijk rustige markt en normaal, redelijk prijsverloop — volop gelegenheid voor de speculatie om het een en het ander naar hartelust te verstoren.

Dit alles is ongetwijfeld mede er op van invloed geweest, dat de tinmarkt over 1936 een veel minder rustig verloop gehad heeft dan waaraan men in de beide voorafgaande jaren gewoon geraakt is. De cashprijs, die over December 1935 nog gemiddeld £ 220.3 bedroeg, is met eenige ups and downs eerst teruggevoerd tot gemiddeld £ 183.8 — een verschil van rond £ 40 — over Augustus van dit jaar om daarna weer te stijgen tot ongeveer £ 208 over de laatste dagen vóór de Parijsche samenkomst van het I.T.C. Den dag daarop, na het bekend worden van den uitslag op de Londensche Vrijdagochtend-beurs, sprong zij tot £ 235.15/- naar boven voor cash en £ 232.10/- voor drie-maands. De laatstbekende cijfers, op Vrijdag den 13en, waren £ 239.7/6 voor cash en £ 236.2/6 voor 3-maands.

Om echter deze beschouwing te beëindigen, het is alles tenslotte voor elkaar gekomen, maar in hetgeen in het afgelopen jaar er aan vooraf gegaan is, schijnt toch voor het I.T.C. wel een dringende aansporing te liggen om zonder verwijl naar middelen te zoeken om bij een volgende gelegenheid een gang van zaken te waarborgen, waarbij de hier geschetste euvelen worden ondervangen.

Wat nu de nieuwe overeenkomst zelf betreft, geheel in kruiken en kannen is zij eigenlijk nog niet, er blijven nog een paar punten van ondergeschikt belang te regelen, maar wat de hoofdzaken en het wezenlijke betreft, is overeenstemming bereikt. Principieele of formeele wijzigingen in het statuut van het Control Scheme hebben niet plaats gehad, zoodat in zoverre alles vrijwel bij het oude gebleven is.

De belangrijkste en zeer te waardeeren verandering is, dat zowel Siam als de Belgische Congo van de flat rate naar de „signatory countries” zijn overgegaan, zoodat hun aantal van de oorspronkelijke vier thans tot zes gestegen is. Met Belgische Congo is men het daarover vrij spoedig eens geworden op een basis-productie van 13.200 ton, met Siam, dat begonnen is met onredelijk hoge eischen te stellen, heeft het meer voeten in de aarde gehad en is na veel loven en

bieden tenslotte overeenstemming bereikt omtrent een standard tonnage voor dit land van 18.500 ton benevens een minimum quotum van 60 pCt., met dien verstande echter, dat dit minimum nu ook voor alle deelnemende landen zal gelden zoodat, mochten de quota onder dit minimum dalen, een speciale bijeenkomst van de „signatory countries” zal plaats hebben om over de dan te nemen maatregelen en eventuele wijziging der overeenkomst te beraadslagen. Een inderdaad weinig fraaie constructie, waaromtrent men alleen hopen kan, dat het nooit zoover komen zal. Heelemaal overeenstemming over de basis-producties is eigenlijk niet bereikt: in het bijzonder Malakka en Nederlandsch-Indië meenden niet verder te kunnen gaan dan toe te stemmen in een basis-productie van 18.000 en — men moet ergens een grens trekken — weigerden alle verdere concessies, terwijl Siam aan zijn eisch van 18.500 ton bleef vasthouden. Bolivia en Belgische Congo hebben tenslotte de situatie gered door zich bereid te verklaren ieder wat van de hun toegewezen basis-producties aan Siam af te staan, om het inderdaad geringe verschil te overbruggen. Deze tegemoetkoming van beide landen verdient zeker de grootste waardeering, maar zulks verandert er niets aan, dat het een oplossing is, die aan het aanzien van het Control Scheme niet ten goede komt. Het is alweer een aanwijzing, dat er aan den opzet van het Scheme waarlijk nog wel wat te verbeteren valt om tot een stevige, stormbestendige organisatie te geraken.

Hoe groot elks aandeel zal zijn in de 500 ton, die de beide landen van de „beau geste” aan Siam zullen afstaan, is nog niet bekend gemaakt. Wat de vier oorspronkelijke signatory countries betreft zijn voor hen de basisproducties onveranderd gebleven.

Cornwall, Indochina en Portugal zullen waarschijnlijk wel aan het Control Scheme blijven deelnemen met een flat rate, die nog nader moet worden vastgesteld, maar die, naar te verwachten is, wel niet veel verandering zal ondergaan.

Op 1 Januari zal de situatie dus ongeveer het volgende beeld vertoonen:

Quota-landen.

Malakka met	71.940 ton basis-productie
Bolivia met	46.490 „ „ „
Ned.-Indië met	36.330 „ „ „
Siam met	18.500 „ „ „
Belg. Congo met	13.200 „ „ „
Nigeria met	10.890 „ „ „

Flat rate landen.

Indochina met	3000 ton
Cornwall met	1700 „
Portugal met	650 „

waarbij dan in aanmerking genomen moet worden dat van Bolivia en Belgische Congo samen 500 ton afgaat, om Siam op de 18.500 ton te brengen en dat de flat rates voor de drie betrokken landen nog nader moeten worden vastgesteld.

De totale gecontroleerde productie zal derhalve op omstreeks 202.200 ton komen — dus niet 202.700, zooals de optelling van het staatje zou geven — waarvan 196.850 ton aan quota onderworpen zullen zijn. Teneinde het beeld nog eenigszins te completeeren moge hieraan worden toegevoegd, dat over de twaalf maanden, eindigende met Juli jl., de totale wereld-productie 162.183 bedragen heeft, waarvan 146.060 ton onder de contrôle van het I.T.C., zoodat de wilde productie, d.i. die van de niet bij het Scheme aangesloten producenten, 16.123 ton heeft bedragen; hiervan komen 8724 ton voor rekening van China. De wereldconsumptie over deze periode bedroeg 152.168 ton.

De quota zullen, voor dit laatste kwartaal van het loopende jaar, 90 pCt. bedragen. Dit zal in werkelijkheid echter alleen voor Bolivia gelden daar de drie andere signatory countries elk 15 pCt. méér, dus 105 pCt., van hun standard tonnages zullen mogen produceeren, ter voorziening in het bestaande tekort op de Boliviaansche productie.

Een nieuwe bepaling — en tevens een belangrijke verbetering — de quota betreffende is, dat voortaan achterstanden op de toegestane producties *niet* zullen mogen worden ingehaald in het volgende jaar, voor zoover zij hooger zijn dan 5 pCt. van de basis-producties.

Men zal mogen verwachten, dat voor het eerste kwartaal 1937 de quota weinig of geen verandering zullen ondergaan.

Wanneer zich geen, niet te voorziene, bijzondere omstandigheden voordoen, schijnt er geen aanleiding te bestaan te verwachten, dat voor het komende lustrum de tinprijs belangrijk zal afwijken van het algemeene niveau, waarop hij zich gedurende de laatste drie jaren bewogen heeft. Dit niveau was zoodanig, dat producenten er over het algemeen voldoende mede gebaat waren, terwijl het van de zijde van consumenten geen aanleiding tot ernstige klachten gegeven heeft. Wanneer nog altijd naar substituten voor tin wordt gezocht, gelijk o.a. door het United States Bureau of Standards systematisch gebeurt, is de oorzaak hiervan niet zoozeer een te hooge tinprijs, die voor de industrie bezwaarlijk zou zijn, maar zijn veeleer overwegingen van strategischen aard in het spel, voor het geval door een oorlog de geregelde aanvoer van het metaal eens afgesneden zou kunnen worden.

Met den uitslag van de laatste samenkomst van het I.T.C. is, althans voor de naaste toekomst, de onzekerheid opgeheven en kan in de tinwereld ieder zich weer met gerustheid onverdeeld aan zijn zaken wijden. In zooverre is er dus reden tot tevredenheid.

Maar daarmee is dan ook alle goeds gezegd. In het voorgaande werd op eenige punten, die noodig voorziening schijnen te behoeven de aandacht gevestigd. In een vorig dzz. artikel ¹⁾ werden een paar desiderata genoemd: een productie-marge naast de zichtbare wereldvoorraden om eventuele schokken in productie of consumptie op te vangen, meerdere behartiging van de belangen van individueele producenten, die misschien wel verdienen door het I.T.C. in overweging genomen te worden.

Maar kan het Comité daarvoor den tijd en de gelegenheid vinden? De leden ervan zijn zakenlieden en ambtenaren, die werkelijk genoeg andere beslommeringen aan hun hoofd hebben en die grootendeels den noodigen tijd om zich met aangelegenheden, die het Scheme betreffen, te bemoeien slechts noode kunnen vinden. De vergaderingen van het Scheme maken vaak den indruk van een zekere jachterigheid: gauw even naar Londen, Parijs, Den Haag; wanneer kan ik weer terug zijn? De geheele opzet van het Scheme heeft nog geheel den aard van wat het bij het begin zeker ook was: een „Kind der Not”, een gelegenheidsvereenkomst, een tijdelijke maatregel. Echter zal het, na ommekomst van de nieuwe overeenkomst, met ultimo December 1941, op een paar maanden na elf jaar hebben bestaan en zegenrijk werk hebben verricht. Men zal er dan aan gewoon geraakt zijn en niet beter weten of het hoort zoo. Het zal dan daarmee al een aardig eind op weg zijn het karakter van bestendigheid te krijgen. Dit doet de vraag rijzen of thans de tijd niet gekomen is tot een inwendige reconstructie, waarbij het Control Scheme uitgebouwd wordt tot een stevig gefundeerd, permanent instituut, dat over de noodige organen en middelen beschikt voor een continue bewaking van alle tinbelangen in hun vollen omvang, dat voldoende gezag heeft tot het doen uitvoeren van alle noodige maatregelen en niet slechts bij gelegenheid, in meer of minder critieke gevallen, maar bij voortduring leiding kan geven, welke door ieder wordt aanvaard.

Het is maar een suggestie, die echter misschien toch wel de overweging waard is.

P. HÖVIC.

¹⁾ Economisch-Statistische Berichten van 26 Febr. en van 4 Mrt. 1936.

OVER CONTINGENTERING.

I.

De derde nota over „de gevoerde contingenteeringspolitiek en hare gevolgen”, welke op 24 September 1936 door den Minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart wereldkundig werd gemaakt en waarin de jaren 1934 en 1935 aan beschouwing zijn onderworpen, is een stuk van grote betekenis en rijk aan inhoud. Zij verscheen bovendien door het twee dagen later gevolgde uitvoerverbod van goud op een zeer gewichtig tijdstip. De rekening en verantwoording over het verleden is aangeboden op het ogenblik, waarop, zoals dat in een behoorlijke tragedie past, de richting van de handeling werd gewijzigd door één dier dramatische wendingen, welke de ontwikkeling tot de ontknoping voeren. Intussen hebben de dramatis personæ in het Tweede Kamer-debat van 21 October en in verschillende sedertdien gewisselde stukken hun dialogen hervat. Gunstiger moment voor beschouwing van de stand van zaken is moeilijk denkbaar.

De nota vervalt in drie onderdelen.

Bladzijden 11—34 bevatten een algemeen overzicht van de gevoerde contingenteringspolitiek, dat een apogetisch karakter draagt.

De bladzijden 35—200 bieden overzichten van de afzonderlijke contingenteringen, die een schat van gegevens bevatten, welke den lezer enige aanknopingspunten opleveren voor zelfstandige beoordeling van de aangeroerde vraagstukken. Uiteraard heeft dit nuttige materiaal een caleidoscopisch karakter, doch de groepering van verschillende artikelen in ruimere afdelingen komt aan dit bezwaar enigszins tegemoet.

Op de bladzijden 203—266 viert tenslotte de zake-lijkheid hoogtij in een XII-tal statistische bijlagen.

In de hier volgende beschouwingen zal een (min of meer vrije) aanhaling uit de nota steeds door verwijzing naar de betrokken bladzijden als zodanig worden aangegeven.

De bekende wijziging van de Crisisinvoerwet bij de wet van 17 November 1933, Staatsblad 596, heeft de toepassing van de invoercontingentering aanzienlijk ingewikkelder gemaakt dan voorheen en de Regering genoodzaakt zoo goed mogelijk op de hoogte te komen van alle factoren, welke in het Nederlandse bedrijfsleven hun invloed doen gelden (blz. 11). Zij werd het plechtanker voor de gehele Nederlandse handelspolitiek, welke zelf met deze wijzigingswet van koers veranderde en wel in die zin, dat het vrijwel uitsluitend passieve stadium werd verlaten om plaats te maken voor een politiek van wederkerigheid. Deze beperkte zich niet tot de industriële productie, doch trok welhaast alle Nederlandse economische belangen binnen haar werkingssfeer (blz. 12).

Aan deze gang van zaken danken wij een hoogst belangwekkende nota met een schat van gegevens over een groot gedeelte van ons bedrijfsleven, waaruit wij echter mede de wetenschap verkrijgen, welke enorme moeilijkheden en bezwaren, ja welk gevaar, de uitvoering der wet en voor de overheid en voor het bedrijfsleven medebrengt.

Het is niet de zwartgallige criticus, die also spreekt, doch de Minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, die „zich bewust is van het gevaar, dat de belanghebbenden den steun als permanent gaan beschouwen en zich hoe langer hoe meer daarop gaan instellen” (blz. 18). De nota spant zich bijzonder in om aan te tonen, dat het uiterste wordt gedaan om deze klip, welke men goed in het oog tracht te houden, te ontzeilen. Van de 301 verzoeken, welke tot en met 1935 binnen kwamen, zijn er 220 afgewezen (blz. 17). Het is blijkbaar de bedoeling met dit getal te imponeren. Wie weet, met welk een verbluffend gemak in het algemeen wordt gevraagd, kan van deze verhouding niet erg onder de indruk komen. Die overweging klemt te meer, omdat de afwijzingen

niet alle op principiële gronden berusten. Zo hebben bijv. met betrekking tot houtwaren de voor de douane gevreesde moeilijkheden een rol gespeeld (blz. 52).

Nog minder kan met den steller van de nota worden medegegaan, als hij de „tijdelijkheid” van de contingentering buiten het gebied der „phrasen” tracht te verbannen door te herinneren aan de opheffing van de contingenteringen van stofzuigers, zinkwit, lithopone en gort (blz. 18)⁴⁾. Om met het laatste artikel te beginnen, de contingentering daarvan is één der voorbeelden, dat de invoerbeperving slechts een noodzakelijke aanvulling vormde op de hier te lande getroffen steunmaatregelen ten bate van de graanbouw, welke de grondstoffprijzen voor de gortpellerijen boven het niveau van de wereldmarkt verhoogden. De mogelijkheid om prijsverschillen krachtens de Landbouwcrisiswet te overbruggen heeft dan ook een belangrijke rol gespeeld bij de beoordeling van de noodzaak van verdere contingentering van gort (blz. 170). Een normaal geval betreft het hier dus niet. Hetzelfde geldt, in nog sterkere mate, voor zinkwit en lithopone. Deze contingentering diende immers enkel en uitsluitend om het effect van het bij Koninklijk besluit van 20 Februari 1935 ingestelde invoerrecht op deze artikelen te verzekeren (blz. 195). In dit geval moet men zich eerder afvragen, of de intrekking nog niet te laat is gekomen. Het aanhalen van deze „voorbeelden” brengt in herinnering, dat, wie teveel bewijst, niets bewijst.

De enige contingentering, welke vóór de depreciatie als een rasecht voorbeeld van intrekking kon worden aangevoerd, is dus die van stofzuigers. Blijkens de gegeven bijzonderheden zou het tegendeel dan ook wel geheel onbegrijpelijk zijn geweest. De Nederlandse industrie, welke vóórdien slechts dure soorten had vervaardigd en hinder ondervond van de invoer van goedkopere buitenlandse producten, heeft zich geheel omgeschakeld op de goedkope types, waarbij het aantal der Nederlandse fabrieken van 3 tot 13 toenam en haar aandeel in de binnenlandse voorziening met stofzuigers van 21 pCt. tot 66 pCt. steeg (blz. 107).

Als een zó overtuigend bewijs voor de volslagen overbodigheid van een contingentering nodig is, dan houdt men waarlijk zijn hart vast met betrekking tot het tempo, waarin de afbraak van het stelsel, dat volgens den Minister zelf zulk een groot gevaar voor het bedrijfsleven inhoudt, zal worden voortgezet.

Ware het nu nog slechts, dat alleen de bestaande industrie zich daarop instelt, dan zou men daarmee wellicht tot op zekere hoogte vrede kunnen hebben. Doch reeds tekent zich een vreschijnsel af, dat als een typische reactie op de contingenteringspolitiek moet worden beschouwd. In de grensstreek, vooral in Zeeuws-Vlaanderen, en elders worden nieuwe bedrijven gevestigd, waarvan de levensvatbaarheid zonder protectie twijfelachtig is en welke ten dele met vreemde arbeidskrachten werken, gelijk blijkt uit het medegedeelde omtrent wollen stoffen (blz. 125), tricot (blz. 131), pluche, fluweel en trijp (blz. 135), kousen en sokken (blz. 142), tapijten (blz. 143), kunstzijden vezelgaren (blz. 157: in katoenfabrieken nieuw vervaardigd „mede onder bescherming der contingenteering”). De Kamer van Koophandel te Tilburg, waarlijk niet een voor de contingentering ongunstig gestemd milieu, heeft zich medio Juni 1936 reeds tot den Minister gewend over „de schadelijke industrialisatie in Zeeuws-Vlaanderen, welke niet beteekent werkverruiming, doch werkverplaatsing in den meest ongunstigen zin” (zie De Nederlandsche Mercur d.d. 25 Juni 1936). Het gevaar, dat zulk een nieuwe vorm van industriële bedrijvigheid op den duur zal leiden tot een belang, dat men niet meer zonder meer in de kou kan laten staan (vooral in een eigenaardig gebied

⁴⁾ Sedertdien zijn nog enkele intrekkingen gevolgd, waarover hieronder meer.

als Zeeuws-Vlaanderen), moet zeker niet gering worden geacht. Te meer, omdat de Regering voorzichtig moet zijn in haar optreden tegen vreemde arbeidskrachten met het oog op de Nederlanders in het buitenland (blz. 22).

De uitval van Tilburg tegen de Zeeuws-Vlaamse industrie plaatst ons onmiddellijk tegenover de vraag, of de contingentering tot verruiming van de werkgelegenheid heeft gevoerd. Deze vraag vindt een begin van beantwoording in bijlage VI, welke een overzicht geeft van het gemiddeld aantal arbeidsuren per week bij een reeks ondernemingen, welke producten zijn gecontingenteerd. Wanneer wij ons voor de eerste jaren, waarover niet alle gegevens bekend zijn, enkele — overigens weinig riskante — schattingen veroorloven, dan vinden wij voor alle betrokken ondernemingen tezamen, behalve het mijnbedrijf, de volgende uitkomst:

1932	3.950.000	arbeidsuren	per week
1933	4.280.000	"	"
1934	4.209.300	"	"
1935	4.140.400	"	"

Deze getallen hebben uiteraard slechts betrekkelijke waarde, omdat de contingentering geleidelijk over een groter gedeelte van het bedrijfsleven is uitgebreid. Wie evenwel zou verwachten, dat dienovereenkomstig de werkgelegenheid in de vaderlandse nijverheid ook geleidelijk zou zijn gestegen, komt blijkens deze cijfers bedrogen uit. Veeleer zien wij een gestadige daling, waardoor de werkgelegenheid in 1935 nauwelijks meer uitstak boven die in het zeer slechte jaar 1932. De onzekerheid, welke ten aanzien van bepaalde bedrijven bestaat, met name bijv. voor damesbovenkleding (blz. 62, noot) en onderkleding (blz. 65), zal op het algemene beeld van deze cijfers wel niet van doorslaggevende invloed zijn.

De oorzaak van dit verschijnsel is bij doorlezing van de nota niet ver te zoeken. Telkens en telkens weder blijkt de uitvoer vóór (natuurlijk geheel buiten de schuld van de Crisisinvoerwet), maar ook tijdens de contingentering sterk te zijn verminderd (v.g. ook bijlage II van de nota) en onder haar invloed te zijn vervangen door ruimere afzet op de binnenlandse markt; er heeft dus slechts een vervangingsproces plaats gevonden. Als voornaamste resultaat van de contingenteringpolitiek moet dan ook worden aangemerkt, dat het procentuele aandeel der Nederlandse industrie in het binnenlands verbruik van de gecontingenteerde artikelen sterk is gestegen. Bijlage IX tot de nota geeft daarvoor sterk sprekende cijfers, waarvan ik die overneem, welke betrekking hebben op artikelen, waarvan de invoer in de loop van 1933 is gecontingenteerd:

	1933	1935
Huishoudelijk glaswerk ¹⁾	48 %	63 %
Zoolleder	94 "	99 "
Overleder ²⁾	40 "	50 "
Drijfriemenleder	80 "	80 "
Tuig- en zadelleider	84 "	92 "
Bladzink	42 "	58 "
Draadnagels en draadproducten	22 "	24 "
Stofzuigers	22 "	66 "
Veekoeken	45 "	82 "
Verse zeevis	76 "	94 "

¹⁾ Naar de waarde. Voor de andere artikelen naar de hoeveelheid. ²⁾ Daarna opgeheven.

Daar het binnenlandse verbruik zelf veelal niet is toegenomen (blz. 31 en Bijlage VIII), is deze ontwikkeling slechts mogelijk geweest door een rigoureuze beperking van de invoer. Bijlage V illustreert deze door de invoer van de betrokken goederen in 1935 (naar de waarde) te vergelijken met die in het jaar, dat aan de contingentering vooraf ging. Wij komen dan tot een vermindering van de invoer met 53.9 pCt. Uiteraard is deze ten dele te wijten aan waardedaling, doch even zeker speelt de contingentering toch de grootste rol, al ware het slechts omdat

tegenover verminderingen ook gevallen van toename van prijzen staan.

De nota beschouwt deze gang van zaken met een zeker welgevallen (blz. 30), ziet althans blijkbaar in het toenemende aandeel van de Nederlandse industrie in het binnenlandse verbruik de trophee, welke met behulp van de Crisisinvoerwet is vermeersterd. Het is wel een droevig zegeteken, waarvan het vermeersteren m.i. niet hoger mag worden aangeslagen dan als een noodzakelijk kwaad en dan nog alleen, voor zover de doorgaande vermindering van de uitvoer niet een reactie op de beperking van de invoer was. Alom in de wereld, voor zover zij niet openlijk de autarkie huldigt, wordt het achterblijven in ontwikkeling van het buitenlandse handelsverkeer bij de binnenlandse bedrijvigheid gezien als een soort rouwrand om het beeld ener meer of minder oplevende binnenlandse conjunctuur. Zouden wij ons dan moeten troosten met de wetenschap, dat de werkgelegenheid in de nijverheid althans niet sterk achteruitgaat, terwijl de invoerhandel afneemt? Dat kan ik niet, vooral niet, omdat ons land tot dusver in de eerste plaats heeft gebloeid door zijn ruime inschakeling in het wereldverkeer.

Natuurlijk denk ik niet er aan de achteruitgang van ons handelsverkeer, voor zover deze inzinking *primaire* was, aan de politiek van onze Regering te wijten. Het is overigens nog niet de tijd om met zekerheid te beoordelen, in hoeverre de beperking van de invoeren mede oorzaak is geweest van de voortgaande daling der uitvoeren en dus een verschrompelingsproces heeft bevorderd. Bij de overdenking van deze vraag stuit de lezer op de uitspraak op blz. 25 van de nota, dat „geheel in het algemeen gezien... de Regeering niet tot haar standpunt maakte de meening, dat iedere beperking van den invoer automatisch met zich medebrengt een evenredige vermindering van het handelsverkeer". Deze vage, negatieve formule doet niet voldoende duidelijk uitkomen, wat dan naar het gevoelen der Regering wél het gevolg is van invoerbeperking. Wij vernemen slechts, dat het overgrote deel der contingenteringen eindproducten of halffabrikaten en hulpmiddelen betreft, welke ver zijn gevorderd op de weg naar het eindproduct, tegenover een verminderde invoer waarvan veelal een toegenomen invoer ontstond van primaire grondstoffen, waarbij de belangen van handel en verkeer in de regel van nog grotere betekenis zijn dan bij die van eindproducten (blz. 25). Ik neem aan, dat de Minister hiermede slechts een bijkomende overweging heeft willen blootgeven, want overtuigend mag deze redenering zeker niet heten.

In de eerste plaats wijs ik erop, dat o.a. de volgende, aan contingentering onderworpen, artikelen wel degelijk grondstoffen of weinig ver naar het eindproduct gevorderde hulpmiddelen zijn:

	Invoerwaarde in	
	1932	1935
Cement	f 6.663.000	f 3.202.000
Steenkool	„ 61.675.000	„ 37.225.000
Stikstofhoudende meststoffen en kalkstikstof	„ 7.301.000	„ 782.000
Chibisalpeter	„ 2.171.000	„ 2.741.000
	f 77.810.000	f 43.950.000

Als wij nu daarnaast zien, dat volgens blz. 33 der nota de invoer van alle gecontingenteerde goederen in 1935 een waarde had van f 155.000.000, dan is, mede op grond van de gegevens van Bijlage V, en rekening houdende met allerlei overwegingen, waarop ik hier korthedshalve niet inga, aan te nemen, dat voor ten minste één vierde gedeelte van het verlies aan invoer van gecontingenteerde artikelen geen invoer van grondstoffen in de plaats kon treden.

Van de overblijvende ten hoogste drie vierde gedeelten is dan nog alleen maar vermeerdering van de invoer van grondstoffen te wachten, voor zover de productie toeneemt, want het is mij niet bekend, dat productie voor binnenlandse consumptie meer grond-

stof eist dan productie voor uitvoer. Nu is, ondanks de geringe stijging van de werkgelegenheid, de productie ongetwijfeld enigszins vermeerderd — ik kom daarop terug — maar de daardoor meer benodigde grondstoffen vormen toch slechts een zeer geringe compensatie tegenover de veel grotere achteruitgang van de invoer van heel- en halffabrikaten. Tenslotte hebben de meer ingevoerde grondstoffen minder waarde dan de producten, die daaruit kunnen worden vervaardigd.

De nota verklaart dan nog op blz. 25, dat de bedoelde vermeerderde invoer van grondstoffen — welke dus mijns inziens niet overschat mag worden — in den regel voor handel en verkeer van nog grotere betekenis is dan die van de eindproducten. Ook deze bewering zou men gaarne gestaafd zien. Voor zover invoer van eindproducten door die van grondstoffen wordt vervangen, betekent dat mede, dat één groep handelaren haar werkzaamheid ziet inkrimpen of verloren ziet gaan ten bate van een andere groep. Zulk een verschuiving in de maatschappij kan op zichzelf niet begerenswaardig zijn. In de tweede plaats is vervoer van en handel in goederen van relatief hoge waarde toch altijd aantrekkelijker dan van en in laag geprijsde massa-goederen. Men zie maar eens na, hoezeer de vervoerstatistieken worden opgefleurd door een paar flinke aankopen van basalt, steen e.d. in Duitsland of van erts in overzeese gebieden. Eenzelfde hoeveelheid textiel- of lederwaren betekent echter voor handel en verkeer heel wat meer. Tenslotte worden overzeese grondstoffen vaak aangevoerd in wilde boten onder vreemde vlag, terwijl de lijnvaart onder Nederlandse vlag veelal meer aandeel heeft aan de aanvoeren van eindproducten (men denke met name aan lijnzaad tegenover lijnkoeken).

Wanneer wij dan vervolgens ook uit andere gezichtspunten aandacht wijden aan de uitbreiding van de afzet der door de contingentering beschermde industrie op de Nederlandse binnenlandse markt, dan blijkt uit de nota, dat deze geenszins uitsluitend rechtstreeks is te danken aan de uitwerking van de contingentering van de invoer. De nota zelf geeft een groot aantal oorzaken aan, waardoor de positie van industriële ondernemingen anderszins is verbeterd. Een fabriek is erin geslaagd inmaakflessen vol-automatisch te gaan vervaardigen, waardoor zij deze tegen belangrijk verlaagde prijzen aan de markt kan brengen (blz. 43). De fabrikanten van houten meubelen hebben hun prijzen zozeer verlaagd, hun productieprogramma dermate uitgebreid en de smaak van het publiek zo nauw gevolgd, dat zij in sterkere mate dan de contingentering feitelijk heeft beoogd de plaats van buitenlandse leveranciers op de binnenlandse markt hebben ingenomen (blz. 54). Deze contingentering is dan ook terstond na de depreciatie opgeheven. De fabrikanten van ondergoederen hebben zich tijdig aangepast bij het verminderde gebruik van katoenen ondergoederen, door daarnaast de vervaardiging van tricotondergoederen en van bovenkleding ter hand te nemen (blz. 66). De meerdere afzet van onze schoenindustrie is voor een aanzienlijk gedeelte toe te schrijven aan het feit, dat thans ook het goedkope schoeisel voor massaverbruik hier te lande wordt gemaakt (blz. 76). Het buitenlandse linoleum deinst van onze markt terug door de sterke prijsverlaging van de Nederlandse industrie (blz. 82). De stofzuigerindustrie heeft zich geheel omgeschakeld van een duur op een goedkoop product en daardoor grote successen geboekt (blz. 107). De fabrieken van wollen stoffen hebben zich meer en meer aangepast aan de eisen van de binnenlandse markt (blz. 123). De tricotage-industrie heeft de mode mede gehad (blz. 131). De kunstzijde-nijverheid heeft zich in meerdere mate toegelegd op het weven van geheel kunstzijden stoffen, vooral nouveauté's (blz. 146) en zich in belangrijke mate aan de binnenlandse vraag

aangepast (blz. 148). De vervaardiging van lucifers heeft zich gunstig ontwikkeld door het sterk toenemende verbruik van lucifers voor reclamedoelinden (blz. 191). Wie zou zich niet verheugen over deze verschillende bewijzen van inzicht, energie en initiatief?

Verschillende dezer factoren hebben reeds te maken met een ander verschijnsel, dat vervolgens onze aandacht moet hebben: de voortgaande rationalisatie van de Nederlandse industrie. Ook daarvan vinden wij de gehele nota door voorbeelden. Ik wijs op de fabrieken van aardewerk en tegels (blz. 39), van houten meubelen (blz. 53), van leder (blz. 73), van schoenen (blz. 77), van papier en papierwaren (blz. 122), van manufacturen (blz. 128: naar schatting zijn sedert 1929 van de 42.000 arbeiders er 10.000 door rationalisatie overbodig geworden!), van kousen en sokken (blz. 141), van lint, band en veters (blz. 155), van veekoeken (blz. 172) en van superfosfaat (blz. 200). Ik zwijg dan nog maar over de mijnen (blz. 87 e.v.). Daardoor is de daling van de arbeidsgelegenheid sedert 1933 gepaard kunnen gaan aan een zekere toeneming van de industriële productie. Sedert het droeve jaar 1932 is de voortbrenging van een aantal niet gecontingenteerde consumptie-goederen, wanneer de productie-index van 1929 op 100 wordt gesteld, toegenomen van 103.5 tot 114.5 (blz. 31). Naar dezelfde maatstaf had de productie van enige thans gecontingenteerde consumptie-goederen moeten stijgen van 105 tot 116, terwijl het werkelijke cijfer 125 heeft bedragen, d.w.z. bijna 20 pCt. meer dan de productie in 1932 bedroeg en met 8 pCt. uitkomend boven de vermeerdering der productie van de bedoelde niet-gecontingenteerde goederen. Wij hebben hierboven gezien, dat de werkgelegenheid in de door contingentering beschermde ondernemingen, afgezien van de mijnen, bij vergelijking van dezelfde jaren slechts met bijna 5 pCt. is gestegen.

Wat hier geschiedde, was helaas maar al te natuurlijk. Het spreekt vanzelf, dat de ten onzent gevoerde aanpassingspolitiek de fabrikanten heeft gedwongen tot een zover mogelijk gaande verlaging van hun onkosten, welke bij de door sociale factoren veroorzaakte betrekkelijke starheid van het loonpeil dwong tot ingrijpende rationalisatie en daarmee tot bezuiniging op levende arbeidskrachten. In onmiddellijk verband daarmee heeft ook de dalende koopkracht (hetzij men deze dan vooral als oorzaak of mede als gevolg van de gevoerde economische politiek wil beschouwen), de fabrikanten genoopt deze richting in te slaan. Alweder straalt dit feit op vele plaatsen in de nota door, bijv. ten aanzien van porselein en aardewerk (blz. 38), herenbovenkleding (blz. 61), drijfriemen (blz. 73), schoenwerk (blz. 77), verwarmingsapparaten (blz. 111), tricot (blz. 131), kousen en sokken (blz. 141).

Als het behoud of de verruiming der werkgelegenheid wordt aangegeven als oogmerk van de contingentering (blz. 12), dan moet deze uitspraak dan ook mijns inziens niet worden begrepen in die zin, dat daarmee een rechtstreeks verband wordt gelegd tussen elke invoerbepaling op zichzelf en de toestand op de arbeidsmarkt. Daartoe zijn te vaak industriën door contingentering geholpen, welke slechts zeer weinig arbeiders werk verschaffen, zoals bijv. de cementindustrie met pl.m. 250 arbeiders (blz. 47), de fabrieken van gresbuizen met pl.m. 200 arbeiders (blz. 49), van lederkleding met pl.m. 110 arbeiders (blz. 63), de draad- en draadnagelfabrieken met pl.m. 250 arbeiders (blz. 99), de vervaardiging van gelaste buizen met pl.m. 120 arbeiders (blz. 119), de zakdoekenindustrie met 168 tot 195 arbeiders (blz. 139), de dweilenfabricage met pl.m. 140 arbeiders (blz. 161). Het maakt de indruk, alsof de Regering met een houwitser een mus te lijf gaat, wanneer het ganse grote apparaat ener contingentering in werking wordt gebracht om in dergelijke gevallen de werk-

loosheid te voorkomen van om en nabij $\frac{1}{2}$ per mille van het aantal in Nederland bekende werklozen, waartegenover werkloosheid, verlies en verwarring wordt gekweekt bij importeurs, vervoerbedrijven en andere belanghebbenden bij de invoer, terwijl het departement, de commissie van advies, het crisisinvoerbureau, de Kamers van Koophandel en de douane in werking worden gesteld om de machinerie in beweging te krijgen en te houden.

Ik geloof echter, dat de bedoeling van de Regering op dit stuk ruimer moet worden opgevat en zó moet worden verstaan, dat zij de industriële uitrusting van Nederland in deze moeilijke dagen intact wil houden, opdat wij in staat zullen zijn, na verkregen aanpassing, dit deel onzer volkshuishouding tot ruimere ontplooiing te brengen. Het is daartoe van belang, dat de productiemiddelen in goede staat blijven, dat de relaties zo goed mogelijk worden onderhouden, dat een zekere hoeveelheid geschoold personeel behouden blijft, dat het kapitaal niet te veel inteert, kortom, dat de onderneming in the running blijft. Wil men dit populair verdedigen met een verwijzing naar het behoud van werkgelegenheid, dan lijkt zulks mij psychologisch juist gezien, doch nauwkeuriger toezien op de vermelde feiten leert, dat in dezelfde tijd de druk van de omstandigheden en van de overheid op het prijspeil dwingt tot de rationalisatie, welke bij toenemende voortbrenging het aantal arbeidsuren doet dalen. Het is er daardoor verre van, dat, ondanks de uitbreiding van het aandeel der Nederlandse industrie op de binnenlandse markt, de beschermde industrie plaats zou hebben kunnen bieden aan een constante arbeidersbevolking, laat staan aan het bevolkings-excedent. De contingentering van de invoer vertoont zich dus in en door de gegevens van de nota aan ons oog als een conserverende maatregel, *niet als een constructieve oplossing*. Zij mag daarom naar mijn gevoelen niet anders worden beschouwd dan als een voorlopige noodregeling.

Daartoe bestaat te meer aanleiding, omdat de weerslag van de contingentering op andere takken van de volkshuishouding niet zonder bedenking is. Daarover een volgend maal.

(Slot volgt.)

Mr. W. F. LICHTENAUER.

EXTRA UITVOERRECHT IN NEDERLANDSCH-INDIË.

De daling van de waarde van den Gulden zal voor vele Indische export-ondernemingen belangrijke voordeelen brengen, daar de opbrengst-prijzen van de producten ongeveer ten volle met het percentage van de muntverzwakking zullen stijgen. Men mag aannemen, dat de bedoeling van een devaluatie steeds inhoudt: export-bevordering en invoer-beperking, gaat men dus tot dezen monetairen maatregel over dan is er reden tot vreugde als de uitvoerbedrijven de voordeelen plukken, die hun toegedacht zijn.

Invoerbeperking is voor Nederlandsch-Indië niet zonder bezwaren; het is bekend, dat de aanpassing zeer sterk werd doorgevoerd, zoodat de loonen tot minimum-grenzen zijn teruggedrongen. Een prijsstijging voor artikelen van dagelijks gebruik zou dus een ramp kunnen beteekenen, daar zij zou dwingen tot een verder aansnoeren van den buikriem, tenzij een verhooging van de kosten van levensonderhoud dadelijk door een verbetering van de loonen zou worden opgevangen. Loonsverhoging wenscht men echter voorloopig te voorkomen, daar men eerst den export weder winstgevend wil maken. De Regeering trachtte daarom den prijs van invoergoederen te drukken door de daarop vallende lasten te verlagen, allereerst dus door een matiging van de in de crisisperiode sterk opgevoerde invoerrechten. Deze politiek ontving de waardeering, die zij verdient. Men meende uit haar te mogen afleiden, dat de Regeering bereid was een deel van de voordeelen, die Zij oogsten zou uit het goud-embargo, te offeren aan het welzijn van het volk, dat in den loop der jaren zoo-

veel geofferd had ten behoeve van het belang, dat men „algemeen” pleegt te noemen. Een verlaging van belastingen, die niet naar draagkracht worden geheven, was een welkome verzachting van het wee, dat voortsproot uit de daling van den Gulden.

Een verlaging van de invoerrechten, zóó spoedig na de wijziging van de muntwaarde, deed de hoop levendig worden, dat de Regeering zich wilde wijden aan vermindering van handelsbelemmeringen, wat voor Nederlandsch-Indië misschien nog van meer belang kan zijn dan voor het Moederland. Indië lijdt hevig onder het in zoo vaste boeien geklonken ruilverkeer; elke stap, die tot eenige ontspanning voert, is dus welkom.

Het was wel zeer wreed, dat aan al die hoopvolle gedachten een domper werd opgezet door de mededeeling, dat de „devaluatie-winsten” aan een nieuw in te voeren belasting onderhevig zullen worden en wel aan extra-uitvoerrechten op de producten, die van de muntherziening profijt zullen trekken. Zoo'n belasting op een onverwacht voordeeltje lijkt zoo billijk; en toch is zij in elk opzicht verwerpelijk.

Een uitvoerrecht treft alle producten, dus ook die, welke ondanks devaluatie nog met verlies worden voortgebracht. Men stelt zich de gevolgen van de muntwijziging veelal te rooskleurig voor. Zeker, de prijzen in Guldens worden erdoor verhoogd, maar daarmee is nog niet gezegd, dat in de nieuwe prijzen winsten schuilen, en nog minder, dat die winsten voldoende zijn om op te wegen tegen geleden verliezen. Vele ondernemingen snakten naar zoo'n prijsstijging, zij zouden mogelijkerwijze bij langer uitblijven te gronde zijn gegaan. Is er dan aanleiding om zulke ondernemingen te treffen?

De fiscus krijgt zijn deel van de winsten, die gemaakt zullen worden, in de vermogens- en inkomstenbelasting der particulieren, in de vennootschapsbelasting der maatschappijen. Dat is voldoende, dat komt hem toe; een extra-heffing op den prijs zonder de wetenschap, dat deze winst inhoudt, is onredelijk.

Het voorstel is er, en het zal wel worden aangenomen. Nederlandsch-Indië heeft er dan weer een hoogst onsympathieke belasting bijgekregen, waarvan men alleen dit goede zeggen kan, dat zij na 15 maanden zal verdwijnen. Zij wordt gelukkig slechts voor een korte periode ingevoerd.

Verschillende producten zijn vrijgesteld, o.a. nootmuskaat, witte peper, gepelde rijst, harsen, koffie, suiker, Java-tabak, enz. Het spreekt wel vanzelf, dat deze belasting niet opgelegd zal worden aan bevolkingsrubber, daar de producenten van dit artikel zich reeds blauw betalen aan uitvoerrechten. De prijs van crêpe-rubber is te Batavia 35 cent per $\frac{1}{2}$ kg; inlandsche rubber zal dus ongeveer 32 à 33 cent noteeren, de producent betaalt hierop een uitvoerrecht van f 55 per 100 kg of 27 $\frac{1}{2}$ cent per $\frac{1}{2}$ kg, dat is ca. 83 pCt. Dit percentage zal zelfs den grootsten verachter van inlandsche cultures bevredigen, daar kan nauwelijks meer iets bij, wil er voor den producent wat overblijven.

Th. L.

HET RAPPORT VAN DE COMMISSIE INZAKE DE REORGANISATIE DER LANDBOUWCRISS-MAATREGELEN.

Het rapport van de z.g. Commissie-Van Loon is minder belangrijk om de wijze, waarop de vraag van Minister Deckers naar een vereenvoudiging van het bestaande landbouwcrisisapparaat er haar beantwoording in heeft gevonden — wij zullen straks zien, dat het resultaat wat dit betreft ietwat mager is uitgevallen — dan wel om de mentaliteit en de gedachtensfeer van de agrarische bevolking, welke er in tot uiting zijn gekomen. Wij meenen met deze laatste opmerking niet te generaliseeren. De Commissie immers was samengesteld uit een aantal voor- aanstaande agrarische deskundigen, die als repre-

sentanten mogen worden beschouwd van de landbouwbevolking in het algemeen. Al kan men het ter bepaling van de wederzijdsche posities toejuichen, dat het officieele standpunt van den landbouw in dit rapport op zoo duidelijke wijze is uiteengezet, aan den anderen kant dient men het, meenen wij, te betreuren, dat door de samenstelling der Commissie de Regeering in dit rapport een leidraad voor haar landbouwpolitiek ter hand is gesteld, bij de creëering waarvan het landbouwbelang op wel zeer eenzijdige wijze heeft geprimeerd. De landbouwpolitiek tenslotte is niet iets, dat alleen de boerenbevolking raakt, noch wat de algemeene beginselen noch wat de uitvoering betreft. Het komt ons voor, dat het besef dienaangaande bij de samenstelling der Commissie minder levendig aanwezig was dan wel wenschelijk ware geweest. Wij zien hierin een reden te meer om te betreuren, dat de leiding en de uitvoering van de economische politiek hier ter lande zich niet meer in een hand bevinden, iets, wat na vele wederwaardigheden onder de Ministers Verschuur en Steenberghe eindelijk was bereikt. Een nog zoo nauwe samenwerking tusschen de betrokken Departementen kan o.i. nooit het voordeel van een eenhoofdige leiding evenaren. Wij moeten het rapport van de Commissie-Van Loon, hoeveel waardeering wij daarvoor in verschillende opzichten ook mogen hebben, zien als een der betreurenswaardige gevolgen van de splitsing van het vroegere Departement van Economische Zaken.

De Commissie-Van Loon heeft zich in haar rapport niet beperkt tot een onderzoek naar de mogelijkheid van vereenvoudiging van het Landbouwcrisisapparaat in engeren zin. Zij heeft haar beschouwingen dienaangaande terecht laten voorafgaan door een korte verhandeling over de positie van het landbouwbedrijf in ons economisch leven en binnen het kader van deze verhandeling een motiveering gegeven van de Landbouwcrisispolitiek in het algemeen. Deze motiveering heeft op haar beurt den grondslag geleverd voor datgene in de voorstellen tot wijziging van de Landbouwcrisismaatregelen, hetwelk wij als de kern daarvan en daarmee als het belangrijkste aspect van het rapport der Commissie, n.l. de ordening van het Landbouwbedrijf door de belanghebbenden, beschouwen. Wij noemen dit het belangrijkste aspect van het rapport der Commissie, omdat hier door een aantal vooraanstaande landbouwdeskundigen een oordeel is uitgesproken over een probleem, hetwelk in de naaste toekomst waarschijnlijk een der voornaamste twistvragen zal gaan vormen in onze economische politiek, n.l. de vraag, waar bij de in gang zijnde nationale bedrijfsordening de grens dient te worden gelegd tusschen de bevoegdheden van de Regeering en die van de belanghebbenden. Dit oordeel is er niet minder belangwekkend om, wijl het een bedrijfstak betreft, waar de omstandigheden zoowel tengevolge van de internationale, economische structuurwijzigingen als in verband met de eigenaardige bedrijfsstructuur, een wel zeer bijzonder karakter dragen.

Naast deze belangrijke problemen van algemeen aard heeft de Commissie haar aandacht gewijd aan vraagstukken van hetzij meer technische betekenis, hetzij meer secundair algemeen belang. Als een der voornaamste hieronder kan de kwestie van vervanging van het huidige stelsel van steunmaatregelen door een systeem van heffing van rechten aan de grens, zooals dat in het bijzonder door den Bond „Landbouw en Maatschappij” wordt voorgestaan, worden genoemd. Daarnaast zijn in het bijzonder nog aan het pachtvraagstuk, de kwestie: individueele of bedrijfssteun? en de speciale positie van het kleinbedrijf beschouwingen gewijd. Wij zullen de desbetreffende uitspraken van de Commissie even onder de loupe nemen, wanneer wij in het hieronder volgende de algemeene motiveering der Landbouwcrisis-

politiek en de voorstellen tot wijziging nader zullen hebben onderzocht.

Aan de beschouwingen der Commissie met betrekking tot de positie van den Landbouw in het economisch leven en de motiveering van de Landbouwsteunpolitiek ligt o.i. een fundamenteele fout ten grondslag. Deze fout hangt samen met de uitsluitend statistische beschouwingwijze der Commissie en het geen oog hebben voor de consequenties, welke de welhaast stormachtige dynamische gebeurtenissen op economisch gebied der laatste jaren met zich medebrengen. De Commissie n.l. gaat uit van de mogelijkheid en wenschelijkheid eener „redelijke” belooning voor den landbouwenden stand, dat wil zeggen redelijk t.o.v. de belooning van andere bevolkingsgroepen. Zij heeft zich hiermede op het standpunt gesteld van een star vasthouden aan op een bepaald oogenblik bestaande en door haar wenschelijk geachte inkomensverhoudingen en haar oogen gesloten voor den zin van de economische beweging. Dit standpunt — wij vestigen hierop voorloopig reeds even de aandacht — doet niet veel gunstigs verwachten van haar opvattingen met betrekking tot een toekomstige ordening van het landbouwbedrijf door de belanghebbenden.

Een dergelijke zienswijze verbaast ons in het Rapport eener Commissie, welke er naar streeft den boer de zelfstandigheid in zijn bedrijf zooveel mogelijk te hergeven. Zij schijnt niet te beseffen, dat haar principieele opvatting aangaande de wenschelijkheid eener „redelijke” belooning den nekslag beteekent voor het beginsel der economische zelfverantwoordelijkheid. Het beteekent het opeischen van de voordelen van het laatste voor zichzelf, met afwenteling van de nadeelen op de overige bevolkingsgroepen. Tot welke consequenties dit foutieve uitgangspunt voert, leert heel duidelijk de uitspraak der Commissie op pag. 45 van haar Rapport, waarin zij verklaart bereid te zijn het systeem van heffing van rechten aan de grens aan te bevelen, indien dit een zeer belangrijke vereenvoudiging der maatregelen tengevolge zou hebben, „al zou het ook hogere lasten en extra financieel risico medebrengen”. Een dergelijke uitlating is moeilijk in overeenstemming te brengen met de overtuiging, elders uitgesproken, dat de landbouwpolitiek een onderdeel behoort te vormen van de algemeene economische politiek. Een dieper doordenken van de beteekenis dezer laatste uitspraak en van den werkelijken zin van het beginsel der economische zelfverantwoordelijkheid zou tot geheel andere conclusies met betrekking tot de richting en de mate der Landbouwcrisispolitiek hebben gevoerd. Het zich realiseeren van deze consequenties is te meer van belang, wanneer men de Landbouwcrisispolitiek niet meer ziet als een overgangspolitiek tot meer normale verhoudingen zullen zijn teruggekeerd, doch op het standpunt staat, dat deze politiek voor een belangrijk gedeelte bestemd zal zijn permanent te blijven bestaan. Wij vreezen n.l., dat, wanneer de zuiver agrarische mentaliteit van de Commissie haar stempel zou drukken op het elders in het Rapport voorgestane stelsel van ordening door belanghebbenden, ernstige wrijvingen op den duur niet te ontgaan zouden zijn. Dit is dan ook de reden, waarom wij aan het principieele uitgangspunt der Commissie bijzondere aandacht besteden.

Wij hebben nimmer onder stoelen of banken gestoken, dat wij voorstanders van het principe der Landbouwsteunpolitiek zijn en wij kunnen ons met de Commissie voorstellen, dat een perpetueering dezer politiek in een bepaalden vorm, d.w.z. een zekere vorm van ordening, ook in een iets verder verwijderde toekomst, gemotiveerd zou kunnen zijn. Onze overwegingen daarbij zijn echter niet gebaseerd op de overtuiging, dat den boeren een z.g. „redelijke” belooning moet worden verschafft, doch op het inzicht in de noodzaak van instandhouding van ons produc-

tie-apparaat, voor zoover dit zonder al te groote nadeelen voor de andere deelen van ons bedrijfsleven mogelijk is. De politiek van een „redelijke” belooning is gerechtvaardigd in een periode van plotse heftige prijsschommelingen; zoodra de vooruitzichten wat beter te beoordeelen zijn, moet zij prijs worden gegeven voor die, zooeven door ons genoemd. Wij zijn van meening, dat dit moment reeds lang is gepasseerd. Wij behoeven nu niet nader hierop in te gaan. In ons artikel van 13 Mei jl. in dit tijdschrift is dit reeds geschied. De consequenties hiervan moet men zich nu, juist in het verband van de doelstelling onzer algemeene economische politiek, duidelijk voor oogen stellen. Deze doelstelling was en is nog steeds aanpassing van ons kostenpeil aan dat der voornaamste concurrerende landen om ons heen. De op de deflatieperiode gevolgde monetaire aanpassing heeft ons nu zoover gebracht, dat wij in dit opzicht de toekomst geruster tegemoet kunnen zien dan dit tot dusverre nog het geval kon zijn. Om gerust te kunnen blijven en bovenal om nog geruster te kunnen worden dienen al die maatregelen, welke binnen het kader van de deflatiepolitiek niet gemist konden worden om onderscheidene deelen van ons bedrijfsleven voor te groote schade wegens buitenlandsche concurrentie te behoeden, voor zoover zij niet dringend noodzakelijk meer zijn, te worden opgeheven. Dit sluit voorshands in een afbouw van het stelsel der Landbouwerisismaatregelen en niet een verdere versterking.

In dit verband komt het gewenscht voor de aandacht te vestigen op de onjuistheid van de van agrarische zijde vaak gegeven voorstelling, dat het hooge loonpeil in de beschutte bedrijven practisch de oorzaak van alle ellende zou zijn. De uiterst oppervlakkige vergelijking tusschen het prijspeil van de landbouwproducten en het cijfer van de kosten van levensonderhoud blijft hardnekkig opgeld doen. Wij wezen reeds in ons artikel van Maart jl. in dit tijdschrift op het onredelijke in deze voorstellingswijze. En zelfs al zou een correctie van het cijfer van de kosten van levensonderhoud t.a.v. diverse daarin genoemde natuurlijke, tot een bepaalde hoogte van deze kosten bijgedragen hebbende factoren nog een marge overlaten tusschen dit cijfer en het indexcijfer der landbouwprijzen, dan nog ware dit geen motief voor een opvoering van laatstgenoemde prijzen en een verlaging van de prijzen van andere producten en diensten. Een dergelijke marge kan door de afzet- en productiviteitsverhoudingen volkomen gemotiveerd zijn. Slechts een van inzicht in de dynamiek van ons economisch leven gespeende kan zich onder alle omstandigheden aan deze marge stooten.

De vrees voor een dergelijke mentaliteit bij een toekomstige hervorming van het Landbouwsteunapparaat is het, welke ons huiverig maakt voor de eigenlijke voorstellen der Commissie tot reorganisatie van het systeem. Niet wat de voorstellen in hun concreten vorm aangaat. De meeste tegenwoordige organen blijven in het ontwerp van den nieuwen Landbouwerisisdienst, door de Commissie opgesteld, bestaan, zij het soms onder andere namen. Voor zoover wijzigingen in de interne verhoudingen zijn voorgesteld, is niet steeds duidelijk aangegeven waar en in welk opzicht de wijzigingen beteekenis hebben. De Minister, aan wien het Rapport is uitgebracht, zal echter geen moeite hebben dit te onderkennen. Onze critiek richt zich veeleer tegen de wijze, waarop eventuele uitvoering van ordening door belanghebbenden is bepleit. Afgezien van het feit dezer ordening zelve, waarover aanstonds nader, heeft de Commissie het o.i. niet volkomen duidelijk gemaakt, hoever de overdracht der uitvoeringsbevoegdheden aan belanghebbenden voorshands zal moeten gaan. De Minister houdt wel belangrijke contrôle- en benoemingsbevoegdheden, doch hoe zou het, om een voorbeeld te noemen, moeten gaan met vaststelling van monopo-

lierechten en invoercontingenten door uit belanghebbenden bestaande Producten-Centrales?

Naast details als deze staat echter het principe van de ordening door belanghebbenden zelf. Zonder te willen ingaan op datgene, wat wij in den aanvang een der belangrijkste twistvragen noemden in de toekomstige economische politiek: de afgrenzing der bevoegdheden van Regeering en belanghebbenden bij ordening van bedrijven, kunnen wij hier toch wel reeds de aandacht vestigen op het feit, dat naast het voordeel van de bedrijfsdeskundigheid bij het „zelf doen” het nadeel staat van de bevoordeeling van het eigen boven het algemeen belang. Zien wij daarom in het algemeen reeds voor de overheid een belangrijke controleerende taak weggelegd, bij den Landbouw zal het accent in veel sterkere mate nog dan bij de industrie op dit laatste moeten vallen.

Niet slechts, omdat het hier middelen tot bevrediging van eerste levensbehoefte betreft. Doch bovendien, omdat het ingrijpen wegens de talrijkheid der producenten in het algemeen den vorm van vaststelling van minimumprijzen zal krijgen, welke de direct belanghebbenden natuurlijk zoo hoog mogelijk willen opvoeren, terwijl zij den drang tot verlaging doorgaans wel niet zoo heel sterk zullen voelen. Ook de strafheid der bepalingen, onontbeerlijk bij een zoo groot aantal producenten, maakt overwegenden invloed van de Overheid niet slechts in het belang der consumenten, doch tevens in dat van vele producenten tot een gebiedende noodzaak.

Een vergelijking tusschen den georganiseerden boterexport en dien van een industrieel gekartelleerd product, zooals in het rapport is gemaakt, gaat, in ieder geval onder de huidige omstandigheden, geenszins op. T.a.v. het industriele product zal de potentieele concurrentie prijsstijging op de binnenlandsche markt remmen. De geschiedenis der kartels leert in hoe geringe mate zij de macht tot vaststelling van ongemotiveerd hoge prijzen bezitten. En de Regeering zal zich wel tweemaal bedenken alvorens een kartelovereenkomst verbindend te verklaren, welke daartoe gemakkelijk zou kunnen leiden. Bij de agrarische producten, waar zulk een regeling zonder overheidshulp nooit tot stand had kunnen komen, is deze verbindend verklaring door den nood der omstandigheden reeds geschied. Het ware nu toch wel averechtsche politiek, wanneer de Regeering juist in dit geval, waar misbruik van bevoegdheden zoo gevaarlijk zou zijn, haar invloed te zeer zou gaan beperken.

Wij erkennen reeds, dat de voorstellen der Commissie ter zake niet van dusdanig ingrijpenden aard zijn, dat men voorshands voor een te sterk beperken van den Regeeringsinvloed zou behoeven te vreezen. Het perspectief, dat door de Commissie wordt geopend voor het geval de ontwikkeling van de maatschappelijke organisaties ver genoeg zou zijn voortschreden, doet ons echter niet al te gerust zijn omtrent de uiteindelijke bedoelingen der aan het woord zijnde agrarische deskundigen. De gedachte der bedrijfsorganisatie door de belanghebbenden zelf wint te snel veld dan dat een waarschuwend woord vooral in dit geval niet op zijn plaats zou zijn.

Het waren in de allereerste plaats wel deze principiele gezichtspunten, welke ons in het rapport der Commissie-Van Loon hebben getroffen. Wat de meer secundaire kwesties, in den aanvang genoemd, betreft, zouden wij nog het volgende willen opmerken.

De Commissie heeft zich o.a. afgevraagd, welke middelen tot aanpassing aan de veranderde omstandigheden binnen den Landbouw zelf genomen zouden kunnen worden. Wij kunnen voor dit gedeelte, hetwelk de rationalisatie, de loonen, de vaste lasten en de productieregelingen omvat, geen onverdeelde bewondering koesteren. Het streven naar beknoptheid heeft den desbetreffenden beschouwingen, waarin trouwens geen enkel nieuw gezichtspunt wordt geopend,

in sterke mate het aanschijn van oppervlakkigheid gegeven. Vooral geldt dit het vraagstuk van de pachten. In het bijzonder hebben wij ons gestooten aan de tegenstelling: wel in rekening — niet in rekening brengen van de pacht bij de vaststelling der richtprijzen, welke de beschouwingen der Commissie heeft beheerscht. Deze tegenstelling doet zich in de practiek niet voor. Het gaat om de mogelijkheid van eventueel verlaging van het algemeene prachtniveau; daarvan echter heeft de Commissie met geen woord gerept.

Met het afwijzend standpunt van de Commissie t.a.v. het stelsel van heffing van rechten aan de grens — hetwelk naast hoogere lasten uiteindelijk toch geen belangrijke vereenvoudiging der maatregelen met zich zou brengen — en dat van individueele steunverleening kunnen wij ons im Groszen und Ganzen vereenigen. Wat de kwestie van bijzondere steunverleening aan het kleinbedrijf betreft is dat in mindere mate het geval. Wij kunnen ons voorstellen, dat men bij de toepassing der Landbouwcrisismaatregelen met de speciale positie hiervan rekening houdt. Doch geregelde directe geldelijke uitkeeringen zonder tegenprestatie achten wij niet meer met het karakter van de Landbouwpolitiek verenigbaar. Hier dient het Departement van Sociale Zaken in de plaats van dat van Landbouw te treden.

Samenvattend kunnen wij dus niet constateeren, dat het Rapport der Commissie-Van Loon ons van algemeen economisch standpunt bekeken bijster heeft bevredigd. Dat een veelzijdiger samengestelde Commissie tot een positiever conclusie aangaande de mogelijkheid van vereenvoudiging had kunnen komen, achten wij niet zeer waarschijnlijk. Doch dat het Rapport in een dergelijk geval meer met de algemeene belangen des volks had rekening gehouden en dus van een juister en vollediger economisch inzicht had blijk gegeven, daarvan zijn wij overtuigd.

G. BROUWERS

WERKELIJKHEID EN OPTIMISME.

Theorie en praktijk liggen soms ver uit elkaar en het is moeilijk een brug tusschen beide te slaan. Hoe vaak is dit niet in de afgelopen jaren gebleken. De tegenstellingen op monetair gebied in ons land hebben steeds om deze twee punten gedraaid. De voorstanders van een andere goudpariteit hebben zich meestal gebaseerd op de theoretische grondslagen van het geldwezen en gewezen op de noodzakelijkheid van een wijziging in de monetaire politiek, waardoor ook de economische factoren zouden verbeteren. Zij ondersteunden hun theorie met de feiten; positief door te wijzen op de resultaten, die in landen, waar een andere monetaire politiek werd gevoerd, waren bereikt, negatief door te wijzen op de ongunstige economische verhoudingen in eigen land of in de andere landen van het goudblok. De tegenstanders van een wijziging in de monetaire politiek deden precies hetzelfde, combineerden ook theorie en praktijk om hun stelsel te verdedigen.

Dat men het over de theorie niet eens zou worden, was te voorzien. De feiten hebben echter zoo duidelijk gesproken, dat het twistpunt, dat ons land zooveel jaren verdeeld heeft gehouden, in groote lijnen nagenoeg is opgelost. Hiermede willen wij echter niet beweren, dat men het nu ook over de theorie eens is geworden. Het feit echter, dat onze Minister President zich voor een stabiel prijsniveau heeft uitgesproken¹⁾ wijst op een kentering van de gedachten, die ook reeds uit het principe van den zwevenden Gulden blijkt. Immers, men kan in den zwevenden Gulden in de eerste plaats een middel zien om de noodzakelijke correctie, die door de aanpassingspolitiek niet kan worden volbracht, tot stand te brengen, maar verder ook als een middel om de volkshuis-

houding tegen al te groote schokken te beveiligen. Hoewel wij geenszins meenen, dat de moeilijkheden voor onze volkshuishouding hiermede opgelost zijn, opent het niettemin belangrijke perspectieven.

Dit is ook de reden, dat ons pessimisme¹⁾ veranderd is in een optimisme, dat grooter is dan van Regeeringszijde na de depreciatie van den Gulden naar voren is gebracht. In genoemd artikel hebben wij er op gewezen, dat de aanpassingspolitiek tot een zeer aanzienlijke stijging van de staatsschuld, tot groote werkloosheid en tot politiek wantrouwen heeft geleid, die voor het land bij voortzetting de grootste nadeelen zou hebben opgeleverd, ook indien de toestand van ons land, hetgeen wij toen verwachtten, zich zou verbeteren. De verwachting voor een verbetering was echter gebaseerd op de internationale opleving, die de positie van ons land niet onberoerd zou laten. Hiermede was echter niet gezegd, dat het herstel onder de aanpassingspolitiek voldoende zou zijn. Daarvoor waren de moeilijkheden van te grooten omvang. Bovendien kon het goudblok slechts door depreciatie een stimulans geven tot een verder herstel van den wereldhandel en daarmede van de internationale conjunctuur.

De voorwaarden voor een expansieve politiek zijn door het loslaten van den gouden standaard gegeven. Daarmede heeft het economisch aspect zich volkomen gewijzigd. Dat dit niet onmiddellijk op alle gebieden tot uiting zal komen, is een gevolg van het feit, dat de toestand, zonder depreciatie, zich op enkele gebieden nog zou hebben verscherpt. Hoe lang zijn b.v. de ongunstige gevolgen van de aanpassingspolitiek op de markt voor vaste goederen niet verborgen gebleven; en beseft men thans nog wel voldoende, wat op dit gebied zonder depreciatie zou zijn gebeurd? Het is immers toch zoo, dat men de gevolgen van een bepaalde politiek in het algemeen eerst waarneemt, als zij zichtbaar zijn geworden.

Zoo is het in het jongste verleden gegaan, zoo zal het ook in de naaste toekomst gaan. De eerste gevolgen van het loslaten van den gouden standaard zijn reeds zichtbaar. De werkloosheid is in de eerste maand na de depreciatie niet onaanzienlijk gedaald. juist in een periode, waar anders een stijging plaats vond. En het staatscrediet heeft zich zoo snel hersteld, dat het voor velen een openbaring is geworden. Dat is niet te verwonderen voor degenen, die de gunstige gevolgen van een depreciatie, onder de omstandigheden, waarin Nederland de laatste jaren verkeerde, hebben ontkend. Men leze slechts de vele artikelen, die over dit onderwerp in de laatste jaren, niet alleen in ons land, maar ook in Frankrijk en Zwitserland zijn verschenen. Een overblijfsel van deze ideeën zien wij echter nog in de jongste rede van Z.E. Minister Oud in de Tweede Kamer. Wij laten de betreffende passage hieronder volgen.²⁾

De geachte afgevaardigde de heer Albarda zegt: de resultaten hebben ten nadeele van de aanpassingspolitiek beslist. Ik zie dat anders. Reeds vóór 27 September begon onze politiek vruchten af te werpen en na 27 September zijn die vruchten allerminst verloren. Mijn standpunt is altijd geweest, dat, als wij eens gedwongen zouden zijn — ik heb nooit gezegd, dat het uitgesloten was — om het goud te verlaten, de gevolgen voor ons dan minder ongunstig zouden zijn, naarmate wij meer hadden kunnen aanpassen. Nu meen ik dit te mogen zeggen: de financiële politiek heeft bij al haar gebreken vertrouwen gewekt, want dat het vertrouwen er was, is wel heel duidelijk bevestigd door het resultaat van de Staatsleening, die dezer dagen werd uitgeschreven. Nu zegt de geachte afgevaardigde de heer De Geer: gij ziet, dat ik gelijk krijg, devaluatie tast het krediet niet aan.

Ik wil dan den geachten afgevaardigde in de eerste plaats tegemoet voeren, dat ik het woord devaluatie voor het gebeure op 27 September niet kan aanvaarden. Wij hebben niet gedevalueerd. Wij zijn genoodzaakt geweest den gouden standaard te verlaten en van dat verlaten is

¹⁾ Zie het interview van „The Times”, opgenomen in „N.R.C.” van 13 Nov. Ochtendblad.

²⁾ In ons artikel „Optimisme en Werkelijkheid” in E.-S.B. van 23 Sept. jl.

²⁾ Handelingen van de Tweede Kamer, blz. 360.

een depreciatie van den Gulden het gevolg geweest.

Maar dat is heel iets anders dan het willens en wetens devalueeren. Mijn stelling is altijd geweest, en die houd ik ook nu ten volle staande, dat ik vreesde van de vrijwillige devaluatie een aantasting van het Staatskrediet, omdat men ons dan niet meer zou kunnen vertrouwen, omdat men zou gaan zeggen: wat gij vandaag hebt gedaan, kunt gij morgen weer doen. Men wijst hier nu op andere landen. Het is voor een Minister niet goed om bepaalde bevriende mogendheden als voorbeeld te noemen. Maar wanneer de geachte afgevaardigde eens zou rondkijken naar landen, die omstreeks denzelfden tijd als wij monetair maatregelen genomen hebben, dan durf ik te zeggen, dat in al die landen het krediet allerminst even ongeschokt is gebleven als bij ons.

Daaruit blijkt dus, dat men er niet is met te zeggen: door devaluatie versterkt gij het Staatskrediet. Er zijn voorbeelden uit andere landen, uit vroeger tijd, waarin men na devaluatie geconverteerd heeft, maar dan met allerlei kunstmiddelen, bijv. door te zeggen: als gij niet converteert, laat ik uw papieren niet meer in de beursnotering toe.

De heer Westerman wijst nu op Engeland, maar in Engeland was men ook gedwongen, den gouden standaard te verlaten. Dat is juist, wat ik hier sta te betoogen. Ik zeg niet, dat het overall zoo is geweest, dat men na devaluatie niet vrijwillig heeft kunnen converteren, maar dat er landen zijn, waar door de devaluatie het vertrouwen niet is hersteld, maar geschokt.

Bij ons in Nederland is na het verlaten van den gouden standaard het vertrouwen niet geschokt, en nu mag men dat onbescheiden vinden of niet, maar ik eisch dat nu eens op als een pluim op den hoed van de Regeering voor de politiek, die zij heeft gevoerd, waardoor men in het volk het gevoel had, dat de Nederlandsche Regeering dit deed, toen zij niet anders kon, en daardoor is het vertrouwen in de Regeering bewaard gebleven.

Wij moeten eerlijk bekennen, dat wij ons over deze uitlating ten zeerste verbaasd hebben, omdat de feiten geheel anders liggen als in deze passage worden voorgesteld. Indien wij de vraag stellen, of de Regeering *zonder* depreciatie op dezelfde voorwaarden had kunnen leenen, dan moet deze vraag volstrekt ontkennend luiden. De depreciatie heeft niet alleen geleid tot een verbetering van de positie van ons bedrijfsleven, waardoor dus het fundament van onze staatsfinanciën werd versterkt, maar ook tot een vermindering van de oppositie. In ons genoemd artikel hebben wij er op gewezen, dat de onvolledige aanpassingspolitiek de oppositie niet alleen had verscherpt, maar ook had verbreed. De depreciatie van den Gulden heeft de oppositie *verzacht* en *verkleind*. Dit is de groote politieke winst voor de Regeering, waardoor het staatskrediet onmiddellijk werd versterkt. Indien men zegt, dat het staatskrediet ongeschokt is gebleven, drukt men het niet goed uit. Het staatskrediet was voor de omstandigheden van een crediteurland niet volkomen ongeschokt. Waarom is anders na de depreciatie een onmiddellijke verbetering ingetreden?

De politieke winst wortelt echter juist in de economische omstandigheden. De conjunctuur beweegt zich thans in opgaande richting en indien de Regeering daartoe de voorwaarden schept, zal de economische toestand van ons land zich zeer snel kunnen verbeteren.¹⁾ Dan moet er echter ook meer vertrouwen zijn in de gunstige gevolgen van de depreciatie. De Memorie van Antwoord wekt dit vertrouwen niet. Daar komt duidelijk de gedachte om den hoek kijken, dat depreciatie in de huidige omstandigheden niet het middel is om de welvaart te herstellen.²⁾ Hetzelfde blijkt eenigszins uit de rede

¹⁾ Zie ons artikel „Nieuwe monetair en economische politiek in E.-S.B. van 11 Nov. jl.

²⁾ Dit blijkt bijv. uit de volgende passage. „Voorts is de Regeering van meening, dat het nog te vroeg is om een oordeel te vormen over het prijsgeven van den gouden standaard. Er *kunnen* — de Regeering heeft dit nooit ontkend — voordeelen uit voortvloeien, waarbij echter veel afhangt van de houding van het buitenland. Er *zullen* nadeelen uit voortvloeien waarvan de beteekenis echter thans nog niet kan worden bepaald.

van Minister Oud. Wij kunnen hier niet uitvoerig bij stilstaan, doch zouden er op willen wijzen, dat als Engeland ons niet ten voorbeeld mag strekken, waarom dan niet naar de Vereenigde Staten gezeen. Daar had men toch een „vrijwillige devaluatie“, die het staatskrediet zeer versterkte, ondanks 't feit, dat daarmede een politiek van groote credietexpansie gepaard gaat. Of naar Zweden, waar ook vrijwillig gedeprimeerd werd, of naar Zwitserland, waar „vrijwillig“ gedevalueerd werd. Deze crediteurlanden zijn met Nederland te vergelijken en toonen dezelfde ontwikkeling, d.w.z. herstel van het staatskrediet.

Overigens vinden wij het begrip vrijwillige devaluatie of depreciatie niet bijzonder gelukkig. Depreciatie van den Gulden was reeds jaren geleden een *economische* noodzakelijkheid, die ons land, toen doorgevoerd, niet voor alle moeilijkheden, maar toch voor zeer vele moeilijkheden had bespaard en die ons in staat had kunnen stellen om onze positie in de wereldhuishouding beter te handhaven dan is geschied.

In dit verband willen wij er nogmaals op wijzen, dat niet alle gunstige gevolgen van de depreciatie onmiddellijk aan het licht zullen treden, omdat er nog zeer veel is in te halen. Dat de depreciatie de voorwaarden voor een verder herstel aanzienlijk heeft verbeterd, zal, indien men het thans nog niet wil aanvaarden, eerlang door de feiten worden bevestigd. Er zijn nog groote moeilijkheden te overwinnen, maar de perspectieven zijn gunstig, omdat ons land het diepste punt heeft gepasseerd en zich thans in een opgaande conjunctuur bevindt, die ons in staat kan stellen onze positie in de wereldhuishouding te heroveren.

v. d. V.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

CHINA NA DE STABILISATIE VAN DEN DOLLAR.

Dr. Hk. Riemens te Sjanghai schrijft ons:

China was het laatste groote land, dat aan den zilveren standaard vasthield, en het ondervond daarvan in de het naast achter ons liggende jaren ten volle de nadeelen. De voortdurende daling van den prijs van het zilver op de wereldmarkt droeg in sterke mate bij tot de verarming van het Chineesche platteland, en, mocht deze daling den export van Chineesche goederen al gemakkelijker maken, de stijging van den zilverprijs, die daarna, tengevolge van de gewijzigde Amerikaansche politiek met betrekking tot het witte metaal is ingetreden, belemmerde vervolgens dienzelfden uitvoer. En de nieuwe daling van den prijs van het zilver, die op de Amerikaansche proefnemingen volgde, dreigde voor China tot niet minder dan een ramp te worden. Reeds in het jaar 1934 vonden groote verkoopen van zilveren Chineesche Dollars plaats, en in 1935 nam de vlucht van het Chineesche kapitaal ontstellende afmetingen aan. Het geld werd zó schaarsch in Sjanghai en elders, dat vele Chineesche ondernemingen, die met bankkrediet plachten te werken, dit niet langer konden verkrijgen, en het bedrijf moesten stilleggen. Een uitvoerrecht, en vervolgens een uitvoerverbod op zilver, misten de gewenschte uitwerking, hetgeen trouwens te verwachten was, in aanmerking genomen den omvang, dien de smokkelarij van ouds in dit land heeft.

Het waren niet uitsluitend monetair factoren, die als oorzaak van de noodlottige ontwikkeling aangemerkt moesten worden. De Chineesche handelsbalans pleegt passief te zijn, en de twee posten op de balans der betalingen, waaruit dit passief in den regel bestreden kon worden, de nieuwe buitenlandsche beleggingen en de remises der emigranten, waren daartoe in 1934, en meer nog in 1935, geheel onvoldoende. De groote verkoopen van zilver droegen dan ook ten deele een zelfde karakter als de uitvoer van gouden en zilveren sieraden uit Nederlandsch-Indië in de laatste jaren.

Wanneer de schommelingen in den zilverprijs zich in een minder snel tempo voltrokken hadden, gelijk dat meestal bij de vroegere veranderingen in de waarde van het zilver het geval was, dan was een zekere aanpassing wel mogelijk geweest, doch nu werden de koersverschillen van dien aard, dat alle geregelde handelstransacties er ten zeerste door bemoeilijkt werden. De speculatie trad daarvoor in de plaats, en, wanneer de markt opgaande was — en dat was het geval met de meeste prijzen, in de dalende Dollars uitgedrukt — dan viel op leveringen, die tevoren afgesloten waren, veelal geen staat te maken.

Ook het loslaten van den zilveren standaard, en de nationalisatie van het in China aanwezige zilver, waartoe op 4 November 1935 besloten werd, ontmoette aanvankelijk veel critiek. Het leek alsof China de laatste zekerheid, die het tegenover zijn omloop aan papieren geld kon stellen, prijs gaf — hoezeer die zekerheid op zichzelf onvolmaakt en weinig waardvast mocht zijn. Het aantal banken, dat biljetten in omloop brengt in China, is legio, en contrôle van den kant van de regeering op deze circulatie bestond er tot dusverre niet. Thans is de nieuwe uitgifte wettelijk geregeld. Een aantal banken staat echter de regeering zoo na, dat velen bevreesd waren, dat de rotatiepersen de oplossing van het moeilijke vraagstuk der staatsfinanciën zouden moeten brengen.

Desniettemin is het Chineesche Ministerie van Financiën, in nauwe samenwerking met de drie groote half officieele Chinese banken — Bank of China, Central Bank en Bank of Communications — erin geslaagd om den nieuwen Chineeschen Dollar op peil te houden. Dat peil heeft men welbewust niet afhankelijk gemaakt van dat van het Engelsche Pond of van den Amerikaanschen Dollar, doch men heeft de waarde in goud van de nieuwe munt — overeenkomende met ongeveer 44¼ cents Ned. courant — als punt van uitgang gekozen. Dit is niet geschied door invoering van den gouden standaard; er wordt geen goud afgegeven, en het is zelfs denkbaar, dat op den duur een andere waarde in goud aan den Dollar zal worden gegeven. De stabilisatie vond plaats op een peil, dat voor het land geschikt werd geacht, gelijk de Minister van Financiën, Dr. H. H. Kung, het heeft uitgedrukt. Dit peil was in feite het laagste, dat de zoogenaamde Mexicaansche Dollar ooit bereikt heeft. De koers wordt gehandhaafd door middel van bijzondere fondsen, die onder andere gevormd zijn door verkoop van het zilver, dat de regeering genaast had. Deze fondsen bevinden zich in de groote centra van den geldhandel. Men is wat schaarsch met mededeelingen over de wijze, waarop het stelsel werkt, en daardoor is het mogelijk, dat er telkens onjuiste geruchten rondom den Chineeschen Dollar opduiken. Tot dusverre is echter het Chineesche geld zeer waardvast gebleken. Deze monetaire vraagstukken, die het voorwerp van een studie op zichzelf zouden kunnen vormen, zijn in beknopte en duidelijke vorm behandeld in het verslag der Javasche Bank. Voor ons is thans de vraag, welke uitwerking de invoering van den nieuwen standaard heeft gehad op het economisch leven van China, terwijl het vervolgens interessant is om aan de hand van de recente ervaring na te gaan, in hoeverre hierin eenige aanwijzing kan worden gevonden voor de ontwikkeling in de naaste toekomst. In het voorbijgaan kan worden opgemerkt, dat de standaard, waartoe China aan het eind van 1935 is overgegaan, in wezen die is, waartoe Mr. G. Vissering in 1912 de Chineesche regeering adviseerde.

* * *

Om de beteekenis van de hervorming van het Chineesche geldwezen te kunnen beoordeelen, dient men er zich in de eerste plaats rekenschap van te geven, dat China vóór de invoering ervan eigenlijk nooit een stabiele munt gekend heeft; steeds vormden de

wisselkoersen een onzeker element in den buitenland-schen handel. In den tijd van groote koersschommelingen, die onmiddellijk aan de stabilisatie voorafging, hadden de transacties der banken in vreemd geld een ongekende afmeting aangenomen, en hetzelfde gold uit den aard der zaak ook voor het bedrijf van de makelaars. Aan al deze zaken kwam nu een zeer plotseling einde.

In de daarna liggende maanden is het, gelijk te verwachten was, voornamelijk de uitvoer geweest, die voordeel heeft getrokken van den vasten en zeer lagen koers van den Dollar. De invoerhandel daarentegen kromp ineen tot op een waarde, die, in goud gemeten, in de eerste drie maanden van het loopende jaar nauwelijks meer dan de helft van het vorig jaar bedroeg. In December en Januari, dus in de maanden, onmiddellijk op de stabilisatie volgend, vertoonde de handelsbalans van China zelfs een export-saldo, een feit, dat in een lange reeks van jaren niet was voorgekomen.

De resultaten van den buitenlandschen handel van China in het eerste halfjaar van 1936 zijn thans bekend geworden, en het is hier de plaats, om op dit belangrijke gegeven met betrekking tot den economischen toestand van het land nader in te gaan. De statistieken van de Chineesche Zee-Douane zijn bekend om haar duidelijkheid, haar betrekkelijk groote nauwkeurigheid, en haar snelle verschijning. In een land, waar men nog slechts over een weinig ontwikkelde economische statistiek beschikt, is het bezit van publicaties als deze van onschatbaar belang. Niettemin blijft de ontwikkeling van in- en uitvoer, hoe belangrijk ook, slechts één der zijden van het economisch leven, vooral in een land met zulk een geringen buitenlandschen handel per hoofd van de bevolking als China is. Verder moet men bij het gebruiken van dit statistisch materiaal er steeds op bedacht wezen, dat de smokkelarij in China geenszins te onderschatten is. In 1935 raamde men den clandestienen invoer op 300 miljoen Dollar, terwijl de wettige invoer een waarde van 919 miljoen had, en in het begin van 1936 is de smokkelhandel, vooral in Noord-China, nog sterk toegenomen.

Wanneer men vervolgens met de noodige voorzichtigheid de statistieken van in- en uitvoer over het eerste halfjaar na de stabilisatie ter hand neemt, dan blijkt vooreerst, dat de voornaamste reden van de vermindering van den invoer, de gedaalde import van graan en rijst, niet aan monetaire doch aan natuurlijke oorzaken valt toe te schrijven. De oogsten, die in het vorig jaar en in den voorzomer van dit jaar werden binnengehaald in China, waren bijna voldoende om de geheele bevolking te voeden. Tegenover een invoer van 64 miljoen gouden eenheden¹⁾ in het eerste halfjaar van 1935 stond slechts een import van 16 miljoen in dit jaar. De geheele achteruitgang van den invoer bedroeg in de afgelopen zes maanden 108 miljoen gouden eenheden, vergeleken bij het jaar tevoren. Er blijft dus op het eerste gezicht een belangrijke vermindering van den invoer bestaan, welke wel aan de stabilisatie van den Dollar op laag peil — of wil men, minder exact maar sprekender, aan de devaluatie — moet worden toegeschreven. Echter moet hier een andere invoerpost in de beschouwing betrokken worden, en wel de suiker. Ter bescherming van de binnenlandsche suikerteelt is het invoerrecht op dit product namelijk tot de onredelijke verhouding van meer dan 200 pCt. van de waarde op de wereldmarkt gebracht, en de smokkelhandel heeft hiermede

¹⁾ Benaming van de theoretische munt, waarin de Chineesche douane den invoer uitdrukt, en waarin de rechten geheven worden. De gouden eenheid is enkele jaren vóór de stabilisatie ingevoerd, juist om de gevolgen van de schommeling in den koers van den Dollar te vermijden. Haar waarde is bijna een gulden (f 0.995). (Vóór 26 Sept. jl.). Thans is de gouden eenheid feitelijk overbodig geworden, wijl de waarde in goud van den Dollar zich nagenoeg niet meer wijzigt.

natuurlijk zijn voordeel gedaan. Deze toestand bestond reeds jaren lang, doch hier is thans in zooverre verandering gekomen, dat in het loopende jaar geweldige hoeveelheden suiker van Dairen uit in Noord-China zijn binnengesmokkeld, waartegenover geen of nagenoeg geen onwettige invoer staat, die in vroeger jaren dat gedeelte van het land is binnengekomen. Ook de vermindering van de invoerwaarde van suiker in het afgelopen halfjaar, ten bedrage van ruim 7 miljoen gouden eenheden in vergelijking met hetzelfde tijdvak van 1935, staat dus niet in verband met de veranderingen in het geldwezen.

Blijft een achteruitgang ter waarde van 53 miljoen gouden eenheden, die natuurlijk ook niet uitsluitend, maar toch wel voor een belangrijk gedeelte uit monetaire oorzaken voortkomt.

Terwijl de totale achteruitgang van den invoer in China in het afgelopen halfjaar ongeveer één derde bedroeg van den invoer in hetzelfde tijdvak van 1935, blijft na aftrek van de bovengenoemde verminderingen, uit toevallige oorzaken voortkomend, dus nog een achteruitgang van pl.m. één zesde van de invoerwaarde in de eerste zes maanden van 1935 bestaan. Deze daling heeft zich over nagenoeg alle groepen van ingevoerde goederen uitgestrekt; alleen de invoer van voertuigen, samenhangende met de betere uitkomsten der Chinese spoorwegen, en die van chemicaliën en van goederen van verschillende soort steeg. Ook greys werden voor een iets grooter waarde ingevoerd dan in het jaar tevoren, maar tegenover deze kleine toeneming stond een geweldige vermindering van den import der overige katoenen goederen. Deze laatste vermindering moet ook alweer niet uitsluitend aan den invloed van de waardedaling van den Dollar worden geweten, want het verschijnsel doet zich al jaren lang voor, en hangt samen met de ontwikkeling der Chinese textielindustrie. Merkwaardig genoeg vertoont niet alleen de invoer, maar ook de uitvoer van katoenen goederen in de laatste jaren een inkrimping, zooals de volgende cijfers illustreeren:

	1e halfj. 1934	1e halfj. 1935	1e halfj. 1936
I. Invoer van katoenen goederen (in miljoenen gouden eenheden)	10,5	10,6	4,1
II. Uitvoer van katoenen goederen (in miljoenen Dollars)	21,0	15,7	14,1
III. Invoer van ruwe katoen (in mill. gouden eenheden) . . .	29,8	16,8	11,0
IV. Uitvoer van ruwe katoen (in miljoenen Dollars)	6,7	4,4	10,9

Bovenstaande cijfers zijn niet zonder meer vergelijkbaar, omdat de invoer in gouden eenheden, in waarde ongeveer met den Gulden overeenkomende, en de uitvoer in Dollars te boek staat. Van een herleiding der Dollars tot hun waarde in goud is met opzet afgezien, omdat de koopkracht van deze munt in het Chinese binnenland weinig is veranderd. Na de stabilisatie is de verhouding van den Dollar tot de gouden eenheid ongeveer als van 1 : 2,22 geworden. In de eerste helft van dit jaar blijkt aldus de waarde van den uitvoer der katoenen goederen die van den invoer vrij belangrijk overtroffen te hebben. De daling van den invoer van ruwe katoen in dezelfde maanden wijst niet op een achteruitgang van de productie der Chinese fabrieken, doch hangt samen met den beteren katoenooft in China, welke dan ook in de uitvoercijfers voor ruwe katoen duidelijk tot uitdrukking komt.

De tijd is nog te kort om den invloed der stabilisatie op de Chinese katoenindustrie geheel na te kunnen gaan, en de cijfers van in- en uitvoer alleen geven daartoe trouwens niet voldoende houvast: de nijverheid werkt vooral voor de binnenlandsche markt, en gebruikt daartoe in de eerste plaats Chinese ruwe katoen. Toch is indirect het verloop der wisselkoersen voor deze belangrijke industrie van veel be-

tekenis, en in de afgelopen jaren is dit op duidelijke wijze gebleken. De daling van de waarde van het zilver heeft in deze jaren de liquiditeit der meeste Chinese fabrieken, die met bankcrediet plegen te werken, ernstig in gevaar gebracht. Daarenboven is door allerlei oorzaken, te deele ook van monetairen aard, de plattelandsbevolking in dien tijd zeer verarmd. De textielnijverheid heeft hierdoor haar productie sterk moeten inkrimpen. Hierin nu is reeds een keer ten goede gekomen na de stabilisatie; de fabrikanten kunnen weer gemakkelijker aan geld komen en de vooruitzichten zijn gunstig, doordat de verkoop der Chinese stapelproducten naar het buitenland thans goed vlot, hetgeen aan de koopkracht der boeren ten goede moet komen.

Terwijl nog bij deze gunstige ontwikkeling van den export zal worden stilgestaan, valt in dit verband nog te wijzen op de beteekenis van de Chinese katoenindustrie voor den internationalen handel in katoenen goederen. Reeds vóór de stabilisatie van den Dollar, aan het eind van 1935, kwam Hubbard in zijn voortreffelijke studie „Eastern Industrialization and its Effects to the West” ten aanzien van China tot de conclusie, dat deze eens zoo belangrijke markt voor de katoentjes van Europa thans voorgoed verloren was gegaan. De bovenvermelde cijfers over den invoer in de eerste zes maanden van dit jaar bevestigen dit ten volle, en de stabilisatie van den Dollar op laag peil blijkt hierbij als een katalysator te hebben gewerkt.

* * *

Van nog meer belang dan de ontwikkeling van de katoenindustrie, is voor een agrarisch land als China het verloop van den verkoop der groote stapelproducten van den landbouw. Naar schatting leeft niet minder dan 80 pCt. van de bevolking van den landbouw, terwijl een belangrijk gedeelte van de overige 20 pCt. niet in de nijverheid, doch in den handel werkzaam is. De verkoop van deze groote stapelproducten nu heeft over het algemeen vlot plaats gevonden in het eerste halfjaar, dat op de stabilisatie van het Chinese geld is gevolgd. Het laat niet de minste twijfel, of de waardedaling van den Dollar is aan den uitvoer van deze producten zeer ten goede gekomen. Evenmin als bij den invoer brengen echter ook hier de monetaire factoren uitsluitend de verklaring; verschillende andere omstandigheden zijn voor China gunstig geweest.

De oogst is in het algemeen zoowel in de tweede helft van het vorig jaar als in het achter ons liggend gedeelte van dit jaar zeer gunstig geweest, en daardoor kon meer voor uitvoer worden aangeboden dan in andere jaren. Daarenboven deed zich voor enkele artikelen, waarbij China in het bijzonder geïnteresseerd is, een groote vraag voor, die leidde tot betere prijzen. Met name was dit het geval voor houtolie en voor zijde. In Chinese Dollars uitgedrukt betekende dit nog een veel grooter winst, want de koers lag in het eerste halfjaar van 1935 meer dan een vierde hooger dan na de stabilisatie. Ook in goud uitgedrukt steeg de export van houtolie met meer dan 70 pCt. en voor ruwe witte zijde was de vermeerdering ongeveer even groot. De vooruitzichten van dezen handel, waarvan China tot dusverre ongeveer het monopolie geniet, zijn echter naar het schijnt minder gunstig, omdat vóór eenige jaren in Amerika en elders op groote schaal boomen geplant zijn, die weldra houtolie zullen leveren.

De zijde, die in den voorzomer wordt geoogst, wordt voornamelijk in de tweede helft van het jaar uitgevoerd, zoodat men omtrent den verkoop van den oogst van dit jaar nog niets kan zeggen. De productie is bijzonder groot uitgevallen, en heeft naar schatting die van het vorig jaar met 50 pCt. overtroffen. Ook de theepluk schijnt dit jaar een goed product in groote hoeveelheid op te leveren, doch de theehandel

verkeerde in het eerste halfjaar van 1936 in een weinig bloeienden toestand. Opvallend is vooral, dat de Chineseesche thee meer en meer uitgevoerd wordt naar landen als Marokko en Algerië, terwijl op de groote theemarkten in Londen en in de Vereenigde Staten steeds minder ervan wordt verhandeld. Rusland, van ouds een heel groote afnemer van Chineseesche thee, kocht in het afgelopen halfjaar veel minder dan in de overeenkomstige periode van 1935. Er wordt van officieele zijde nogal een en ander gedaan in China, om aan den theehandel zijn oude aanzien terug te geven; zoo vaardigde het Government Testing Bureau te Sjanghai voorschriften uit, waaraan de verpakking van de thee, die voor export werd aangeboden, moest beantwoorden — zulks om aan klachten uit Engeland en Amerika tegemoet te komen —. Naar verluidt hebben deze maatregelen echter tot dusverre heel weinig uitgewerkt.

Van verreweg het meeste belang voor het economisch leven van het land is echter het goede resultaat van den rijstoogst. China kon hierdoor in het afgelopen halfjaar nagenoeg in de eigen behoeften voorzien. De groote invoer van voedingsmiddelen, die in de eerste helft van het vorig jaar noodig was, toen de overstromingen het land ten zeerste geteisterd hadden, heeft destijds niet weinig tot de ontreddering van het Chineseesche geldwezen bijgedragen, en men kan gerust zeggen, dat de natuur in 1936 de stabiliteit van den Dollar gunstig gezind is geweest.

Daarmede is echter de vinger op een wonde plek gelegd: niet elk jaar brengt buitengewoon goede oogsten, en het is helaas in den laatsten tijd meer uitzondering dan regel, dat China voor groote rampen bespaard blijft. Zelfs onder de huidige monetaire omstandigheden, die gunstig voor den uitvoer en ongunstig voor den invoer waren — een tijdelijke toestand, waarin verandering zal komen, wanneer de stabilisatie eenmaal is doorgewerkt — blijft de handelsbalans van China passief. Er moeten dus andere belangrijke inkomsten zijn, die de balans der betalingen het noodzakelijke evenwicht geven. Of, anders uitgedrukt, China moet weer buitenlandsch kapitaal tot zich kunnen trekken, gelijk dat in vroeger jaren het geval was.

Er bevinden zich op de Chineseesche betalingsbalans andere posten, die een soortgelijken dienst doen als nieuwe beleggingen van vreemd kapitaal, te noemen vallen de overmakingen der overzeesche Chineezers naar huis, de gelden, welke de missie en de zending naar China brengen, de inkomsten uit het vreemdelingenverkeer, de opbrengst van buitenlandsche effecten in Chineseesche handen, de uitgaven, welke in China worden gedaan voor de vreemde troepen, die in de concessies gelegerd zijn en voor de buitenlandse oorlogsschepen in de Chineseesche wateren.

Hier staat tegenover, dat onder de uitgaven op de betalingsbalans niet alleen de wettige, maar ook de clandestiene invoer voorkomt, en men weet van hoeveel belang deze is. Voorts heeft China betalingen te doen aan het buitenland op grond van vroeger aangegane leeningen. De meeste van deze laatste betalingen vinden in de opbrengst der invoerrechten een zekerheid; voor de Chineseesche interne financiën heeft deze zekerheid groote beteekenis, en voor de vreemde houders der stukken niet minder, maar het probleem van de overmaking naar het buitenland komt hiermede nog niet tot een oplossing.

Nu is het geen gemakkelijke zaak, om thans reeds na te gaan, of de betalingsbalans van China in het jaar 1936 in evenwicht zal zijn dan wel dat er een saldo aan edel metaal uit- of ingevoerd zal worden. Men houdt de hoop gevestigd op den terugkeer van gevluht Chineesch kapitaal, en inderdaad kan dit dezelfde functie vervullen als nieuwe buitenlandsche beleggingen. Maar in welke mate deze terugvloeiing plaats heeft, is niet nauwkeurig vast te stellen. En het is nauwelijks gemakkelijker om den juisten om-

vang van de andere bovengenoemde factoren, die tezamen de betalingsbalans vormen, vast te stellen. De economische adviseur der Britsche regeering, die de Chineseesche staatsfinanciën van nabij heeft kunnen controleeren in de afgelopen maanden, en wiens raad ook ongetwijfeld aan de nieuwe monetaire politiek is ten goede gekomen, betoonde zich bij zijn vertrek uit China optimist: het evenwicht op de betalingsbalans zou volgens Sir Frederick Leith-Ross nagenoeg bereikt zijn. Men kan deze stelling ook bewijzen uit het ongerijmde: was er nog geen evenwicht, dan zouden de Chineseesche regeering of de circulatiebanken goud, zilver of vreemde wissels moeten afgeven om het tekort te stoppen. Het is een buitenstaander niet mogelijk, te beoordeelen of dit al dan niet het geval is geweest, maar de adviseur der Britsche regeering heeft dit waarschijnlijk wel kunnen vaststellen. Vandaar dan ook de waarde van zijn verklaring.

* * *

Aangenomen, dat het tweede halfjaar van 1936 even gunstige resultaten voor China afwerpt als het eerste, is ook dan de toekomst van den Chineseeschen Dollar verzekerd? Met andere woorden, kan China ook in de toekomst gevrijwaard blijven van de monetaire onzekerheid, waarin het zoo lang heeft verkeerd? Ook op deze vraag tracht Sir Frederick Leith-Ross een antwoord te geven, en zijn conclusie is in het kort, dat dit in de eerste plaats van de Chineseesche regeering zelf zal afhangen. De handhaving van den standaard, die nu is gekozen, vereischt groote bekwaamheid, die de Chineseesche financiers zonder twijfel bezitten: het jongste verleden is er borg voor. Maar het gevaar kan van verschillende kanten komen. Vooreerst is daar de toestand der staatsfinanciën, die nog altijd veel te wenschen laat. Ook de begrooting 1936-'37, welke voor kort is vastgesteld, laat een aanzienlijk tekort, dat door nieuwe leeningen zal moeten worden gedekt. De regeering bereidt thans een stelstel van directe belastingen, tot dusverre in China geheel onbekend, voor, en een wet tot instelling van een belasting op het inkomen is vastgesteld. In theorie liggen hier nog groote fiscale mogelijkheden braak, maar in de practijk stuit men op de grootst mogelijke moeilijkheden. Het is hier niet de plaats om uitvoerig op deze plannen in te gaan, maar men kan met zekerheid zeggen, dat deze nieuwe belasting in de eerste jaren nog geen ommekeer in den financieelen toestand kan brengen. Men beschikt nog niet over deskundige ambtenaren terwijl ook anderszins alle ervaring met directe belastingen ontbreekt, en men heeft te maken met een land ter grootte van Europa, en met een bevolking, ongeveer even talrijk als die van ons werelddeel. De invloed der regeering is in de meeste deelen van het land nog slechts vrij gering, en een belangrijk deel der vermogende bevolking woont in de vreemde concessies. Tenslotte is er, naar ieders getuigenis, nog heel wat toe noodig om den Chinesees tot een welopgevoed belastingbetaler te maken.

In het kort, de financieele toestand blijft wankel. Ook wanneer men aanneemt, dat zich geen nieuwe politieke verwickelingen zullen voordoen in binnen- en buitenland, zal er heel wat staatsmanskunst toe noodig zijn om tot een evenwicht op de begrooting te komen. Het gevaar, dat inflatie wordt gekozen als uitweg, is nog altijd niet denkbeeldig.

Dat het gevaar ook van andere zijde dan die der financieele politiek der regeering kan komen, moge zijn gebleken uit wat hierboven omtrent de ontwikkeling van in- en uitvoer en omtrent de samenstelling van de betalingsbalans naar voren werd gebracht. Maar al is de verder weggelegde toekomst onzeker — waar is zij dat niet? — de hanteering van den nieuwen standaard in de afgelopen tien maanden wekt vertrouwen ten aanzien van de naaste toekomst. En de gezonde ontwikkeling van het economisch leven van China in de maanden na de stabilisatie doet ten zeerste hopen, dat dit vertrouwen niet misplaatst is.

AANTEKENINGEN.

De situatie op de kopermarkt.

Het restrictie-schema voor koperproducenten buiten de Vereenigde Staten trad op 1 Juni 1935 in werking. De productie werd beperkt tot 70 pCt. van de standaard-tonnages, welke gebaseerd waren op een productie, die voor de meeste maatschappijen slechts 50 à 60 pCt. van haar capaciteit betekenden. Deze capaciteit is door de grootere potentiële productie in den laatsten tijd nog verder boven de standaard-tonnage gestegen.

Vanaf de maand Juli van dit jaar is het restrictie-percentagie achtereenvolgens vijf maal verlaagd. Aanvankelijk drie keeren met vijf procent en begin November twee maal opeenvolgend met 10 pCt. De productie bedraagt dus thans 105 pCt. van de standaardtonnage.

In het Wochenbericht van het „Institut für Konjunktur-Forschung" van 11 November 1936 vonden wij een uiteenzetting over de hausse, welke de kopermarkt op het oogenblik doormaakt. Wij ontleenen hieraan eenige bijzonderheden. Ondanks de bovengenoemde verlagingen van het restrictie-percentagie zijn er nog geen teekenen, welke op een tot stilstand komen van de stijgende prijsbeveging wijzen. Integendeel, het verbruik is steeds toegenomen en de voorraden zijn zoo afgenomen, dat een vrees voor schaarschte niet eens ongegrond is te achten. Door de verlagingen van het restrictie-percentagie had de koperproductie reeds tot en met Augustus met een 15.000 ton kunnen stijgen. De statistiek toont geen toeneming aan; zoolang hiertegenover een aanhoudende levendige vraag staat, is een verdere prijsstijging niet onwaarschijnlijk.

De verwachtingen omtrent de ontwikkeling van het verbruik in de naaste toekomst zijn groot. De bewapeningspolitiek in vele landen zal veel koper vereischen. Evenals echter de betekenis van de bewapeningsinvesteeringen veelal wordt overschat, wordt ook het koperverbruik voor militaire doeleinden te hoog aangeslagen. Uit de verbruiksstatistiek blijkt duidelijk, dat, afgezien van geval van oorlog, het gebruik voor vredesdoeleinden (electro-techniek, machines, enz.) grooter is dan voor bewapening.

De statistische positie op de kopermarkt.¹⁾

	Productie v. ruwe koper	Verbruik	Voorraden geraff. koper
1929	1.932.9	1.891.1	406.1
1932	902.0	980.4	716.0
1934	1.167.3	1.257.6	448.5
1935	1.388.2	1.452.6	440.3
1936 Jan.	122.4	115.0	444.5
Febr.	118.7	125.4	438.5
Maart	123.8	124.3	438.4
April	123.2	129.1	428.4
Mei	129.6	124.9	422.9
Juni	118.7	129.1	416.3
Juli	110.0	132.5	392.2
Aug.	118.7	141.0	367.9
Sept.	120.7	144.2	344.7

¹⁾ Einde van maand, resp. jaar.

Ook voor vredesdoeleinden wordt echter op een sterk toenemende vraag gerekend. Het voorbeeld van Italië bewijst, dat een groot gebruik van lichte metalen niet een toenemende vraag naar koper behoeft uit te sluiten. Deze was namelijk in dat land in 1935 64 pCt. hooger dan in 1929.

De ontwikkeling van de vraag naar koper in de Vereenigde Staten blijkt de laatste jaren sterk bij die van andere landen te zijn achtergebleven (1925: 688.200 metr. ton tegen 244.100 in 1932 en 397.100 in 1935). Dit wordt verklaard als een natuurlijke reactie op de overexpansie van de jaren vóór 1929. Intusschen zijn de omstandigheden geheel gewijzigd. De public utilities, welke gedurende langen tijd de

nieuwe investeringen zooveel mogelijk hebben beperkt en ook de vervanging van oude installaties hebben uitgesteld, zullen binnenkort weer belangrijke hoeveelheden gaan verbruiken. De toenemende electricificatie in den Landbouw zal, in Amerika zoowel als in Europa, ook steeds meer koper blijken te vereischen.

Zooals uit deze factoren blijkt, is een verdere prijsstijging, gezien de verwachte vraag, alleszins waarschijnlijk. Het prijsniveau was bovendien, vergeleken met vroeger (1925—1930), geenszins te hoog te noemen. Hierbij moet evenwel rekening gehouden worden met het feit, dat de productie en kostenverhoudingen zooveel zijn veranderd, dat een vergelijking van de prijzen met die van voor 1930 veel aan waarde verliest. Tot 1930 toch waren de Vereenigde Staten verreweg de grootste koperproducent ter wereld. In de crisisjaren is dit geheel veranderd. Andere producenten zoals Chili, Belgische Congo, Rhodesia en Canada zijn op den voorgrond gekomen en in deze landen zijn de productiekosten veel lager dan in de Vereenigde Staten (Vereenigde Staten £ 36 tot 45 per long ton; nieuwe producenten daarentegen £ 22 tot 25 per long ton). De producenten met de laagste kosten blijken dus op het oogenblik de markt te beheerschen. Hoe hooger de prijs stijgt, des te grooter worden hun winsten, maar des te grooter wordt ook de kans, dat andere producenten weer rendabel gaan werken. Zoolang de niet-Amerikaansche maatschappijen nog over reservecapaciteit beschikken, hebben zij bij dit laatste niet het minste belang. In leidende Afrikaansche kringen heerscht dan ook de meening, dat de bestaande productiebeperkingen geheel opgeheven zullen moeten worden om een verdere stijging van den koperprijs te voorkomen.

ONTVANGEN BOEKEN.

Maatschappelijke verhoudingen. De achtergrond van sociale politiek en maatschappelijk werk, door Mr. Marius G. Levenbach, lector aan de Universiteit van Amsterdam. (Haarlem 1936; H. D. Tjeenk Willink & Zoon N.V. Prijs gebonden f 6.75).

Dit boek heeft zijn ontstaan te danken aan de schriftelijke cursus voor het examen ter verkrijging van het „Diploma der Vereeniging van Raden van Arbeid". Het door den schrijver bewerkte deel van dezen cursus bleek een nieuwe oplage noodig te hebben, terwijl herhaaldelijk ook van buiten de kringen der bij deze opleiding betrokken belangstelling hiervoor bleek te bestaan. Dit maakte het noodzakelijk allerlei wijzigingen aan te brengen. Nochtans blijft het oorspronkelijke karakter van een deel van een schriftelijken opleidingscursus zijn stempel op dit boek drukken. Daarom is „alle wetenschappelijke apparaat" weggelaten, maar zijn wel de repetitievragen opgenomen. Ook verklaart dit de afgrenzing van de stof.

Moderne tarieven (techniek en politiek) door Mr. J. van der Poel. (Haarlem 1936; De Erven F. Bohn N.V. Prijs f 1.90).

Schrijver heeft in „De Economist" van 1935 en 1936 achtereenvolgens een aantal onderwerpen behandeld, welke tezamen de theorie der douanetarieven uitmaken en in zoo compact mogelijken vorm een overzicht geven van middelen en methoden der tariefpolitiek. De inhoud van deze artikelen, eenigszins gewijzigd en aangevuld, en voorzien van inhoud en registers is in deze uitgave bijeengebracht.

Statistical year-book of the World Power Conference, samengesteld door Frederick Brown, rector in de economische wetenschappen aan de Londensche Universiteit. (Londen 1936; The Central Office of the World Power Conference. Prijs £ 1.-).

Dit jaarboek is het eerste nummer van een nieuwe jaarlijksche statistiek over de in de wereld aanwezige krachtbronnen en hun exploitatie.

De statistiek bevat een op de laatste gegevens steunenden inventaris van de in de wereld aanwezige krachtbronnen en mededeelingen over productie, voorraad, in- en uitvoer en verbruik van: steenkolen, bruinkool, turf, hout, aardolie, benzol, alcoholen, natuurlijk gas, waterkracht

en electriciteit. Gegevens over fabrieksgas worden nog niet vermeld, doch zullen in de uitgaaf van volgende jaren eveneens worden genoemd. De statistiek is ten aanzien van de krachtbronnen en hun exploitatie bijna volledig te noemen.

Bovendien zijn de getallen door de strikt aangehouden, van te voren vastgelegde en nauwkeurig omschreven eenheden, goed vergelijkbaar.

Vershillende gegevens, die in deze statistiek zijn vermeld, werden tot op heden nog niet gepubliceerd.

Tariefwet 1934 Wet van 28 Juni 1935 (Stbl. No. 381), V. 4900. Koninklijke besluiten, instructies, enz. op de Tariefwet 1934 betrekking hebbende bewerkt door F. W. A. M. Pajmans, inspecteur der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen te 's-Gravenhage. (Gorinchem 1936; J. Noorduyt en Zoon N.V. Serie I. & A. No. 5 De Belastingwetgeving. Prijs: losbladig in band f 7.90; bij intekening op 1 serie f 6.75; op 2 series f 6.45).

De bedoeling van deze bewerking van de Tariefwet 1934 is, hun, die deze wet willen bestudeeren, een boekwerk te verschaffen, waarin niet, door talloze resoluties, uitspraken, enz., welke voor de studie gemist kunnen worden, de aandacht van de hoofdzak wordt afgeleid. Voor het verkrijgen van inzicht in en begrip van het tarief van invoerrechten zijn trouwens de dubieuze gevallen niet het belangrijkste. De bewerking heeft dan ook geenszins de strekking om een uitvoerig bijgewerkte wet te leveren, veel eerder is er naar gestreefd zoo beknopt mogelijk te zijn.

Le droit chinois door Jean Escarra, Professeur à la faculté de droit de l'Université de Paris, chargé de cours à l'Institut des Hautes Etudes chinoises, conseiller du Gouvernement chinois. (Peking/Paris 1936; Editions Henri Vetch/Librairie du Recueil Sirey. Prijs Chin. \$ 18,—, Frs. 95,—).

Gedurende 15 jaren heeft de schrijver van dit boek aan de Chineesche Regeering zijn medewerking verleend bij de reorganisatie van het recht. Door zijn onderzoekingen en werken, zoowel in Frankrijk als tijdens verschillende langere reizen in China heeft hij niet alleen de vele problemen van de wetgeving, codificatie, jurisprudentie, rechtswezen, onderwijs in het recht, welke zich in China voordeden, grondig bestudeerd, maar eveneens de juridische vraagstukken, die ontstonden door de Chineesche betrekkingen met het buitenland, de extra-territorialiteit, de concessies, de verschillende privileges, welke door verdragen aan zekere vreemdelingen waren verleend. Door deze verschillende werkzaamheden heeft hij een algemeene kennis van China en de Chineesche beschaving verworven.

An American experiment door E. M. Hugh-Jones en E. A. Radice. Oxford University Press. (London 1936; Humphrey Milford. Prijs gebonden 6 sh.).

In dit boek trachten schrijvers den belangrijkste maatregel, welke werd genomen om te trachten de Vereenigde Staten over de groote depressie heen te helpen, te beschrijven. Zij hebben hiertoe nauw samengewerkt; de hoofdstukken I. The United States, IV. The organization of industry, V. Agriculture and relief en VIII. Conclusion zijn van den Heer Hugh-Jones en de hoofdstukken II. The economic background, III. Financial policy, VI. Public expenditure, taxation, and social services en VII. Economic progress under the New Deal van den Heer Radice. Beide schrijvers waren in de gelegenheid eenigen tijd in Amerika

door te brengen, waardoor zij, door persoonlijk contact met vertegenwoordigers uit regeerings- en handelskringen, vele belangrijke informaties konden verkrijgen.

Annual Handbook of Sugar Statistics 1936 samengesteld door Dunlop & Kolff. (Soerabaja 1936).

Met dit statistisch suiker-jaarboekje, waarin cijfers en gegevens zijn verwerkt betreffende de voorraden, productie, consumptie, in- en uitvoer van de suiker voortbrengende en verbruikende landen, hebben de uitgevers ernaar gestreefd een globale samenvatting te geven van het uitgebreide, doch meestal weinig overzichtelijke cijfermateriaal, dat op dit gebied in persberichten en vakbladen is te vinden.

MAANDCIJFERS. HYPOTHEEKRENTEN IN NEDERLAND.

	Amsterdam	Arnhem	Den Haag Volle eigendom	Den Haag Erfpacht	Middelburg	Rotterdam	Zwolle
1933.....	4.67	4.98	4.93	5.01	4.98	4.70	4.89
1934.....	4.49	4.65	4.69	4.95	4.89	4.52	4.65
1935.....	4.54	4.54	4.58	4.80	4½	4.40	4.44
Jan. 1934 ..	4½ ¹⁾	5	5.—	5	5	4.50	4½
Febr.	4½	5	4.69	5	5	4.68	5
Mrt.....	4½	5	4.64	5	5	4.55	5
April	4½	4½	4.70	5	5	4.50	4½-5 ²⁾
Mei	4½	4½	5.—	5	5	4.50	4½-5
Juni	4.55 ³⁾	4½	4.50	—	5	4.50	—
Juli	4.50	4½	4.78	5	5	4.50 ⁴⁾	4½-5
Aug.	4.42	4½	4.50	5	5	4.56	4½-5
Sept.	4.33	4½	4.75	—	5-4½	4.50	4½-5
Oct.	4.37 ⁵⁾	4½	4.50	4.92	4½	4.50	—
Nov.....	4.25	4½	4.59	4.87	4½	4.50	4-½
Dec.....	4.25	4½	4.58	4.75	4½	4.47	4-½
Jan. 1935 ..	4.42	4½	4.50	5	4½	4.36	4-½
Febr.	4.42	4½	4.65	4.76	4½	4.23	—
Maart	4.50	4½	4.67	4.78	4½	4.30	4-½
April	4.50	4½	4.50	4.75	4½	4.50	4½
Mei	4.37 ⁶⁾	4½	4.25	5	4½	4.25	4½-½
Juni	4.57 ⁶⁾	4½	—	—	4½	4.37	4½
Juli	4.44	4½	4.50	4.75	4½	—	4½
Aug.	4.50	4½	4.22	4.50	4½	—	4½
Sept.	4.75	4½	4.75	4.90	4½	4.60	4½
Oct.	4.75	4½	4.75	—	4½	4.60	4½
Nov.	4.67	4½	4.71	4.75	4½	4.25	4½
Dec.	— ⁶⁾	4½	4.86	—	4½	4.50	4½
Jan. 1936 ..	4.42	4½	4.50	—	4½	—	4½-½
Febr.	4.50	—	4.75	4.75	4½	—	4½-½
Mrt.....	4.87 ⁵⁾	4½	4.75	4.87 ⁵⁾	4½	4.60	4½
April	4.62 ⁵⁾	4½	4.70	—	4½	—	4½-5
Mei	—	4½	4.75	—	4½	—	4½-5
Juni	4.75	5½ ⁶⁾	4.75	—	4½	—	4½-5
Juli.....	4.83	4½	4.63	—	4½	4.50	4½
Aug.	4.50	4½-½	4.75	—	4½	—	4½-5
Sept.	4.50	4½	4.68	5	4½	4.50	3½-7-4½
Oct.	4.50	4½-½	4.75	—	4½	4.27	4½

1) Op erfpacht 4½ %.

2) Bij extra veel overwaarde, b.v. 50 %, bedroeg de rente 4½ %.

3) Op erfpacht 4½ %.

4) Voor hypotheek tot een gezamenlijk bedrag van f 34.500.— en 4.25 % voor een hypotheek van f 10.000.—.

5) Geen le hyp. gepasseerd, door stagnatie in hyp. crediet.

6) Bijzonder geval geen maatstal.

7) Door bijzondere omstandigheden.

Nadruk verboden

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	8/14 Nov. 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeensk. tijdvak 1935	8/14 Nov. 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeensk. tijdvak 1935	1936	1935
Tarwe	14.874	847.512	876.439	—	9.061	16.801	856.603	893.240
Rogge	5.862	233.641	201.706	—	1.976	701	235.617	202.407
Boekweit	68	20.654	21.300	—	350	—	21.004	21.300
Mais	27.409	694.148	718.791	1.650	131.816	108.580	825.964	827.371
Gerst	5.997	291.216	303.056	3.064	22.989	27.229	314.205	330.285
Haver	7.235	94.045	138.616	—	1.675	1.660	95.720	140.276
Lijnzaad	6.150	247.435	160.240	1.485	151.434	302.458	398.869	462.698
Lijnkoek	1.495	44.194	43.238	—	375	—	44.569	43.238
Tarwemeel	127	32.252	17.792	182	8.008	6.588	40.160	24.380
Andere meelsoorten	514	31.788	28.845	15	1.136	3.251	32.924	32.096

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Table of bank discount rates for various cities like Ned., Bel., Athene, Batavia, etc., with columns for city and date.

OPEN MARKT.

Table showing market rates for Amsterdam, Londen, Berlin, etc., with columns for date and rate.

1) Koers van 13 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table of exchange rates in the Netherlands for various cities like Londen, Berlijn, Parijs, etc.

Table of exchange rates in the Netherlands for Zwitserland, Weenen, Praag, Boekarest, Milaan, Madrid.

Table of exchange rates in the Netherlands for Stockholm, Kopenhagen, Oslo, Helsinki, Buenos-Aires, Montreal.

*) Noteering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table of exchange rates in New York for various cities like Londen, Parijs, Berlijn, Amsterdam.

KOERSEN TE LONDEN.

Table of exchange rates in London for various cities like Alexandrië, Athene, Bangkok, etc.

1) Offic. not. 7 Oct. 16 1/2; 11 Nov. 16 3/4. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 2 Sept. 17.00. 3) Offic. not. 6 Oct. 39 1/2. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4 1/4. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste 'export' notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

Table showing silver and gold prices for London and New York, with columns for date and price.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Table showing the status of the national treasury with columns for date and amount.

Table showing obligations and debts with columns for date and amount.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table showing floating debts of the Netherlands-Indies with columns for date and amount.

CURAÇOASCHE BANK.

Table showing the Curaçao Bank with columns for date and various financial metrics.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN 1)

Table with multiple columns for ZUIVEL EN EIEREN and METALEN, listing prices for various commodities like butter, cheese, eggs, copper, tin, iron, zinc, gold, and silver over time (1925-1936).

6 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1936 80 kg. La Plata. 3) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 4) Tot Jan. 1928 Maltling; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/65 K.G. Zuid-Russische.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

Table with columns for BOUWMATERIALEN (VURENHOUT, STEENEN) and KOLONIALE PRODUCTEN (CACAO, COPRA, KOFFIE, RUBBER, SUIKER, THEE), listing prices for various materials and colonial products over time (1925-1936).

1) De tegenwaarde in guldens, van de £ en \$ noteringen, berekend tegen den wisselkoers van den dag. (Zie E.-S. B. van 7 Oct. 1936, blz. 733).

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 16 November 1936.

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	19.907.738,—		
sels, Prom.	Bijbnk. "	320.826,21		
enz. in disc.	Ag.sch. "	2.127.305,35	f	22.355.869,56
Papier o. h. Buitenl. in disconto				—
Idem eigen portef.	f	2.268.000,—		
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.				2.268.000,—
Beleeningen	Hfdbk. f	256.217.614,45 ¹⁾		
incl. vrsch.	Bijbnk. "	5.056.960,55		
in rek.-ert.	Ag.sch. "	31.112.005,38		
op onderp.			f	292.386.580,38
Op Effecten	f	289.453.546,43 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.		2.933.033,95		292.386.580,38 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk				—
Munt, Goud	f	124.106.845,—		
Muntmat., Goud		445.788.032,87		
			f	569.894.877,87
Munt, Zilver, enz.		19.725.341,54		
Muntmat., Zilver		—		589.620.219,41 ¹⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds				39.507.228,38
Gebouwen en Meub. der Bank				4.600.000,—
Diverse rekeningen				5.522.706,08
Staat d. Nederl. (Wet v. 27,5, '32, S. No. 221)				11.958.329,12
			f	968.218.932,93

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reserviefonds		3.105.769,04
Bijzondere reserve		6.300.000,—
Pensioenfonds		10.281.861,55
Bankbiljetten in omloop		774.430.720,—
Bankassignatiën in omloop		113.736,40
Rek.-Cour. f Het Rijk		48.989.964,33
saldo's: Anderen		102.398.873,88
		151.388.838,21
Diverse rekeningen		2.598.007,73
	f	968.218.932,93

Beschikbaar metaalsaldo f 220.182.677,62
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is „ 550.456.694,—
 Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht „ —

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)..... f 68.518.450,—
 2) Waarvan in het buitenland..... „ 10.500.000,—

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andero opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
16 Nov. '36	124107	445.788	774.431	151.503	220.183	63,5
9 „ '36	124107	445.788	783.558	139.025	221.479	64
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
16 Nov. 1936	22.356	—	292.387	2.268	5.523
9 „ 1936	22.487	—	289.293	2.244	5.324
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andero opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
14 Nov. '36 ²⁾	106.620		162.670	23.070	32.324
7 „ '36 ²⁾	108.070		163.440	24.130	33.042
17 Oct. 1936	88.565	19.490	159.482	23.187	34.988
10 „ 1936	88.565	20.081	162.270	23.486	34.344
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
14 Nov. '36 ²⁾	2.880	74.700	13.900		57
7 „ '36 ²⁾	2.770	73.050	15.950		58
17 Oct. 1936	2.186	10.300	53.604	10.820	59
10 „ 1936	2.326	10.455	56.142	11.258	58
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
11 Nov. 1936	249.574	446.622	62.038	8.628	20.286
4 „ 1936	249.604	447.112	61.548	7.655	19.969
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
11 Nov. '36	80.433	14.916	98.041	41.587	62.951	40,7
4 „ '36	81.963	27.202	85.340	41.809	62.493	40,4
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
6 Nov. '36	64.359	530	5	8.502	1.461	5.455	3.200
30 Oct. '36	64.359	541	5	9.344	1.466	5.225	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Particulieren
6 Nov. '36	5.640	2.686	86.719	1.399	1.860	9.929
30 Oct. '36	5.640	2.832	87.198	2.129	1.844	9.247
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. (circ. banken ¹⁾)	Deviezen als goud-dekking geldende	Andero wissels en cheques	Beleeningen
7 Nov. 1936	64,2	28,1	5,0	4.640,8	29,5
31 Oct. 1936	64,5	28,5	5,1	4.888,6	79,3
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Nov. 1936	219,2	573,9	4 471,5	617,8	269,2
31 Oct. 1936	219,3	576,3	4 713,4	688,8	273,9
30 Juli 1914	330,8	200,4	1 890,9	944,—	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 7 Nov., 31 Oct. resp. 33, 23 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1936	Goud		Binnen- en buitenlandsche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen						Schatkist	Partic.
12 Nov.	3.699	53	1.360	71	157	40	4.479	10	883
5 „	3.679	54	1.349	71	157	40	4.489	24	828

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad			Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾	„Other cash“ ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
4 Nov. '36	8.662,2	8.650,8	249,4	7,1	3,1
28 Oct. '36	8.648,1	8.635,8	265,8	6,1	3,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circu-latie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 3)	Algem. Dek-kings-perc. 4)
4 Nov. '36	2.430,2	4.134,7	6.988,0	130,2	80,1	—
28 Oct. '36	2.430,2	4.086,2	7.051,6	130,2	80,0	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.

2) „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
28 Oct. '36	—	8.721	13.796	5.390	27.617	5.065
21 „ '36	—	8.751	13.820	5.350	27.622	5.072

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.